

ELUKVALITEETI PARANDAV ÜHINE PLANEERIMINE

Linna ja maa koosmõju kompleksse juhtimise käsiraamat

ELUKVALITEETI PARANDAV ÜHINE PLANEERIMINE

Linna ja maa koosmõju kompleksse juhtimise käsiraamat

TÄNUAVALDUSED

Juhendi Elukvaliteeti parandav ühine planeerimine – linna ja maa koosmõju kompleksse planeerimise käsiraamat autorid on Maija Rusanen ja Lauri Hooli Läänemere Linnade Liidu keskkonnakomisjonist.

Täname Petri Kahilat ja Stefanie Langet Nordregiost ja Audrone Alijosiutet ECAT-Lithuania'st kommentaaride eest teksti kirjutamise ajal ning viljaka töö eest projekti juhtivrühmas.

Täname kogemuste jagamise ja suurepärase koostöö eest projekti NEW BRIDGES linnapiirkondade koordinaatoreid ja nende kolleege: Guido Sempell – Vaba- ja Hansalinn Hamburg, Annely Veevo – Hiiu Maavalitsus, Asta Petreviciute – Kaunase maakonnavalitsus, Katarzyna Pisarek – Alam-Sileesia vojevoodkond, Mikko Laaksonen – Edela-Soome regionaalnõukogu, Christina Hovi – Turu linn, Raitis Madzulis – Zemgale planeeringupiirkond ja Eva Järliden – Örebro linnavalitsus.

Väärtuslike kommentaaride eest täname: Sakari Saarinen – Helsingi linn, Rolf Oldejans – Enschede linnavalitsus, Mia Crawford – Läänemeremaade Nõukogu rühm Baltic-21, Tālis Linkaits – VASAB ning Björn Grönholm, Kirsi-Marja Lonkila, Esther Kreutz, Anna Stenberg ja Pekka Salminen – Läänemere Linnade Liidu keskkonnakomisjon.

Linna- ja maapiirkondade säästev arendamine on Läänemeremaade Nõukogu eksperdirühma Baltic 21 strateegiline koostöövaldkond. Projekt NEW BRIDGES on rühma Baltic 21 majakaprojekt. Samuti peetakse projekti NEW BRIDGES üheks peamiseks nurgakiviks linna ja maa lõhe ületamisel Läänemeremaade visiooni ja strateegiate alase koostöö (VASAB) raames.

ELUKVALITEETI PARANDAV ÜHINE PLANEERIMINE – LINNA JA MAA KOOSMÕJU KOMPLEKSSE JUHTIMISE KÄSIRAAMAT

Elukvaliteeti parandav ühine planeerimine on projekti NEW BRIDGES: elukvaliteedi tugevdamine läbi linna ja maa koosmõju parema juhtimise lõpptulemus. Projekti kaasrahastajad olid Euroopa Liit (Euroopa Regionaalarengu Fond) Läänemere piirkonna programmi 2007–2013 raames, Soome Keskkonnaministeerium ja partnerid. Käesoleva publikatsiooni avaldamiseks on kasutatud Euroopa Liidu abi. Tekstide sisu eest vastutavad ainult nende autorid ning neid ei saa ühelgi juhul käsitada Euroopa Liidu ametlike seisukohtadena.

Väljaandja: Läänemere Linnade Liidu keskkonna ja säästva arengu sekretariaat, Vanha Suurtori 7, FIN-20500 Turku, Soome.

© Läänemere Linnade Liidu keskkonnakomisjon.

Käesolevat dokumenti on lubatud kopeerida üksnes tervikuna ja ilma mis tahes muudatusteta. Seda võib tsiteerida tingimusel, et allikaks märgitakse „Elukvaliteeti parandav ühine planeerimine – linna ja maa koosmõju kompleksse planeerimise käsiraamat”.

Käsiraamatu lisaeksemplare on võimalik tellida aadressil www.urbanrural.net.

Küljendus: Sari Sariola

Fotod: vt lk 46

ISBN 978-952-5725-76-6 (nid.), 978-952-5725-77-3 (PDF)

Välja antud 2012. a jaanuaris

Trükk: Hansaprint Oy

SISUKORD

I	SISSEJUHATUS	4
2	ÜHINE PLANEERIMINE	9
	2.1 Lähtekoht – algseisu hindamine	10
	2.2 Rollid ja ülesanded – organisatsiooniline struktuur	16
	2.3 Kõrged sihid – eesmärkide püstitamine	20
3	LINNAPIIRKONDADE KAASAMINE	23
	3.1 Suhted ja innustus – kaasamine ja teabevahetus	24
	3.2 Toetuse saamine – poliitiline tahe	28
4	KAVA ELLUVIIMINE	31
	4.1 Teokstegemine – elluviimine ja järelevalve	32
	4.2 Järgmiseks tsükliks valmistumine – hindamine ja aruandlus	34
5	KOKKUVÕTE	37
	5.1 Liikumine lõimunud linnapiirkondade suunas	38
6	POLIITIKASOOVITUSED	40
	LISA – ELI POLIITIKADOKUMENDID	43
	LISA – KIRJANDUS	43

I. SISSEJUHATUS

Kus peitub edukate ja konkurentsivõimeliste linnade ja piirkondade edu võti? Miks mõned kohad on atraktiivsemad kui teised? Selleks on vaja nii inimesi, kes tunnevad end oma elukeskkonnas hästi ja õnnelikult, kui ka linna, kes hoolitseb oma elanike heaolu eest.

Inimeste kõrge elukvaliteedi ja heaolu võimaldamine on Euroopas atraktiivsete ja konkurentsivõimeliste linnade ja piirkondade väljakujundamise põhielement. Kõige edukamad on just need linnad, kus selliseid tingimusi on õnnestunud tõhusalt soodustada, võimaldades inimestel arendada ning kasutada oma erinevaid võimeid isiklikus ja tööalases tegevuses.

Sellega seoses on kõige tähtsam linnade valmisolek võtta kuulda oma elanike, ettevõtjate ja muude rühmade arvamusi ning võimaldada neil otsuste tegemises osaleda, et kujundada ühiselt paremat ühiskonda. Seega saavutavad edu linnad, kus erinevatele inimrühmadele antakse võimalus elada, töötada ja edasi jõuda keskkonnas, mis võimaldab elanikel valida enda jaoks ideaalse elustiili. Nad saavad vabalt otsustada, kus elada ning kui palju aega kulutada igapäevaselt töö ja kodu vahel liikumisele, ning neil on rohkesti võimalusi valida kohti igapäevaeluks vajalike asjade tarbimiseks või ostmiseks.

“Üksnes kestlike linnade eraldi planeerimisest ei piisa, sest inimesed elavad, töötavad ja kasutavad teenuseid halduspiire ületavates funktsionaalsetes piirkondades, mitte eraldi linnades.”

Kuidas siis luua sellist keskkonda, kus inimesed tunneksid end õnnelikuna ning oleksid omalt poolt valmis kasutama oma andeid ühise heaolu nimel? Tõhus piirkondlik planeerimine on hästi toimivate

linnade ehitamise eeltingimus, kuid ainult linnade endi planeerimisest ei piisa. Piirkondlikus planeerimises tuleb üha enam arvesse võtta ka suuremates linnapiirkondades elavate inimeste vajadusi. Suurenev liikuvus on muutnud omavalitsusüksuste piiride ületamise lihtsamaks ning nende tähtsus igapäevaelus on vähenenud. Seetõttu on üha enam vaja uusi kompleksse planeerimise ja otsustamise mudeleid, mis ületaksid traditsiooniliste majandusharude ja haldusüksuste piire.

LIIKUMINE KOMPLEKSSE PIIRKONDLIKU PLANEERIMISE SUUNAS

Me elame piirkondadest koosnevas Euroopas, kus funktsionaalsete piirkondade tähtsus on järjest kasvanud. Ülemaailmses konkurentsivõitluses (uute) ettevõtete, maksumaksjate ja turistide pärast ei suudaks omavalitsused üksinda toime tulla. Edu saavutamiseks ja atraktiivsete linnapiirkondade loomiseks on vaja omavalitsusüksuste piire ületavat koostööd, mis hõlmaks nii linna- kui ka maapiirkondi. Kaasaja

probleeme, nt kliimamuutused, demograafilised muutused, struktuursed muutused tööstustootmises, valglinnastumine ja keskkonnaprobleemid, ei ole võimalik lahendada üksikute omavalitsusüksuste piires. Selliste raskustega toimetulek eeldab linna- ja maaomavalitsustelt üha enam koostöövõimet ja ühiseid lahendusi.

Ajalooliselt on omavalitsused pigem tegutsenud iseseisvalt ning seega on omavalitsusüksuste pii-
re ületav koostöö olnud sageli vaevaline. Linna- ja maapiirkonnad ei ole tihti üldse koostööd teinud, sest nende ees seisvaid probleeme on peetud liiga erinevaks. Kui lisada sellele naaberomavalitsuste vaheline mõttetu kemplemine, ongi tulemuseks olukord, kus koostöö on põhimõtteliselt tõkestatud. Tänapäeva maailmas on aga linna- ja maaelu piirid üha enam ähmastunud ning ilmselgelt on vaja linna ja maa suhteid paremini juhtida.

“Edukad on sellised piirkonnas, kus on suudetud luua sobivad tingimused, mis võimaldavad inimestel arendada ning kasutada kõiki oma võimeid isiklikus ja tööalases tegevuses. Ühine planeerimine paneb inimesi oma elukeskkonnast rohkem hoolima.”

Piirkondliku arengu aspektist tuleks linnade ja neid ümbritsevate piirkondade vahelised piirid hajutada või lausa kustutada. Nende asemel tuleks rõhutada linnapiirkondade ülest piirideta ja mitmekülgset koostööd. Suurem piirkondlik lõimumine ja koon-
dumine võib kiirendada uute ideede levikut, muuta inimeste liikumisteed mõistlikumaks, kasvatada ettevõtete üldist tootlikkust ning anda suurt mastaabisäästu. Seega on vaja uusi platvorme ja läbipaistvaid juhtimismudeleid, et senisest rohkem kaasata kodanikke ja teisi sidusrühmi.

FUNKTSIONAALSED PIIRKONNAD / LINNAPIIRKONNAD

Funktsionaalne piirkond on teatud funktsiooniga iseloomustatav piirkond, näiteks linnapiirkond, millel on keskus (keskne linn) ja seda ümbritsev osa (maakohad, väiksemad omavalitsused). Linnapiirkond võib koosneda erinevatest haldusüksustest, kuid see toimib ühtse tervikuna, kuna selles kasutatakse ühiseid ressursse, nt tööturg või transpordivõrk, ning sellel on ühine piirkonnakeskus. Sellistes piirkondades tekivad ruumilise koosmõju erinevad vormid, mis hakkavad piirkonnasiseseid seoseid tugevdama, nt elanike liikumine keskuse ja maakohtade vahel, kaubandus ja ettevõtlus, reisimine vaba aja veetmiseks ja suurema teenustevaliku kasutamiseks.

KOMPLEKSSE JUHTIMISE SÜSTEEM PIIRKONDLIKU PLANEERIMISE JA KOOSTÖÖ VAHENDINA

Kompleksse juhtimise süsteem (Integrated Management System, IMS) on kasulik töövahend, mis soodustab naaberomavalitsuste otsustus- ja planeerimisprotsesside lõimimist. See on loogiline samm-sammuline juhtimismudel, mida varem on kasutatud põhiliselt säästva linnajuhtimise valdkonnas (Managing Urban Europe 25, CHAMP).

Kompleksset juhtimist on aga võimalik edukalt kasutada ka piirkondlikuks planeerimiseks suuremate linnapiirkondade kontekstis. Selle süsteemi abil on võimalik moodustada struktuure, mis aitavad ruumilise planeerimisega tegelevatel piirkonna- ja omavalitsusasutustel üksteisega tihedamalt suhelda ning soodustavad valdkonna- ja piiriülest koostööd. Kompleksse juhtimise süsteem kujutab endast protsessijuhtimiskava, mis aitab teha planeerimis- ja arendusotsuseid senisest süsteemsemal viisil. Mudeli erinevad etapid (vt joonis 1) võimaldavad koos erinevate sidusrühmadega sõnastada ühiseid arenguvisioone ja eesmärgke.

Joonis 1. Kompleksse juhtimise tsükkel.

Kompleksse juhtimise mudel aitab suunata kõik vabad ressursid selgelt määratletud eesmärkide teenistusse. Üksikisikute ja teiste sidusrühmade arvamuste kaasamisega ruumilise planeerimise tegevustesse tagatakse planeerimis- ja otsustusprotsesside läbipaistvus ja demokraatlikkus. Planeerimistegevuste kompleksne juhtimine linnapiirkondades suurendab osapoolte vahelist mõistmist, vastutustunnet ja läbipaistvust.

Ühise planeerimise kõige raskem osa on tihti reaalse koostöö alustamine, aga kui see on tehtud, võib ühekordne projekt muutuda pidevaks protsessiks. Ühes valdkonnas, näiteks liikumisteede planeerimine, edukalt ellu viidud koostööprojekt võib luua koostöövõimalusi teistes valdkondades, tekitades piirkonna omavalitsuste vahel kauakestvaid partnerlussuhteid – ehitades sõna otseses mõttes uusi sildu.

KÄSIRAAMATU KASUTAJALE

„Elukvaliteeti parandav ühine planeerimine” on terviklikumat piirkondlikku planeerimist edendava projekti NEW BRIDGES üks viimaseid väljundeid. Käsiraamat on mõeldud inspiratsiooniallikaks kõigile, kes on huvitatud avatuma, kaasavama ja interaktiivsema planeerimiskultuuri juurutamisest. Seda on võimalik kasutada mitmel moel. Selle abil võib alustada kogu linnapiirkonda hõlmavat koostööd ja elukvaliteedi põhimõtetest lähtuvat piirkondlikku planeerimist nullist, aga seda võib kasutada ka seniste praktikate täiustamiseks ja koostööstruktuuri tõhustamiseks.

Kompleksse juhtimise mudelit tutvustatakse sammhaaval. Vaadeldakse, kuidas ühist planeerimisprotsessi alustada, kuidas kõiki vajalikke osapooli kaasata ning kuidas plaani lõpuks edukalt ellu viia. Projektis NEW BRIDGES osalenud partnerite praktikast võetud näited aitavad illustreerida, kuidas Läänemere regiooni erinevad linnapiirkonnad on kompleksse juhtimise etappe rakendanud.

Projekti kestel oli põhitähelepanu suunatud elukvaliteeti mõjutavate linna ja maa suhete kolmele elemendile: juurdepääsetavus ja liikumisvõimalused, teenuste osutamine ning eelistused elukohavalikul. Käsiraamatus keskendutakse eeskätt nende elementide juhtimise tõhustamisele, lähtudes ruumilise planeerimise avaramast käsitlusest. Käsiraamatus tutvustatava kompleksse juhtimise mudeli iga etapi juures selgitatakse linnapiirkonna tervikliku planeerimise põhielemente ja tähtsamaid mõisteid. Lühidalt kirjeldatakse ka valdkonna erinevate tasandite poliitikaeesmärke ja strateegiaid. Lõpuks antakse asjakohaseid poliitikasoovitusi ruumilise planeerimise kolme erineva tasandi jaoks eesmärgiga muuta Läänemere piirkonda ühtsemaks ja säästvamaks.

Lisaks on kompleksse juhtimise mudelis kasutatavad praktilisi meetodeid, mida katsetati projekti NEW BRIDGES raames, võimalik leida käesoleva käsiraamatu juurde kuuluvatest veebimaterjalidest (www.urbanrural.net).

– ELUKVALITEEDI TUGEVDAMINE LÄBI LINNA JA MAA KOOSMÕJU PAREMA JUHTIMISE

Läänemere piirkonna programmist rahastatud projekti NEW BRIDGES (2009–2011) eesmärk oli välja töötada uusi lähenemisi linna ja maa koosmõju komplekssele juhtimisele, et parandada elukvaliteeti kogu Läänemere piirkonnas. Projektis keskenduti elanike elukvaliteedi kolmele elemendile, mis on seotud linna ja maa koosmõjuga: eelistused elukohavalikul, juurdepääsetavus ja liikumisvõimalused ning teenuste osutamine.

Projekti käigus loodi piirkondliku planeerimise jaoks uusi juhtimismudeleid ja -meetodeid, mis vastavad Läänemere regioonis elavate inimeste vajadustele, väärtushinnangutele ja elustiilidele. Neid mudeleid ja meetodeid katsetati projekti NEW BRIDGES raames Läänemere regiooni kaheksas partneromavalitsuses konkreetsete pilootmeetmete abil, milles keskenduti elukvaliteedi erinevatele aspektidele. Projekti oli edukalt kaasatud väga erineva suurusega linnapiirkondi Läänemere ümbrusest alates Hamburgi regioonist Saksamaal kuni Hiiumaani Eestis. Samuti esines osalenud riikide planeerimistavade ja poliitiliste põhimõtete vahel üsna suuri erinevusi.

Kohalike elanike, poliitikute ja piirkondliku planeerimise huvirühmade osaluse soodustamiseks kasutati ja katsetati erinevaid meetodeid, milleks olid muu hulgas kohalike huvirühmade koosolekud, küsitlused ja vestlused. Kohalike osapoolte kaasamine planeerimisprotsessi aitas projekti NEW BRIDGES partneritel paremini mõista elukvaliteedi erinevaid käsitlusi ning ühise planeerimise kasulikkust meeldivama elukeskkonna loomisel. Selleks edendati projekti käigus uut suhtumist planeerimisse, mille aluseks on avatum, interaktiivsem, uuendusmeelsem ja kaasavam ühiskond.

Projekti üks tähtsamaid tulemusi oli osalenud piirkondade linna- ja maaomavalitsuste vahel uute partnerlusuhete loomine. Lisaks aitas projekt mõista, et Läänemere ääres atraktiivsete ja konkurentsivõimeliste piirkondade loomiseks on vaja edasist mitmetasandilist koostööd riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi vahel. Lisateavet projekti kohta on võimalik leida aadressil www.urbanrural.net.

2

ÜHINE PLANEERIMINE

2.1. LÄHTEKOHT – ALGSEISU HINDAMINE

Kuidas parandada elukvaliteeti oma piirkonnas? Millised meetmed on vajalikud ja keda tuleks kaasata?

Enne eesmärkideni jõudmist tuleb teada oma lähtekohta. Algseisu hindamise abil on võimalik saada esmane kogum infot, mille põhjal püstitada elukvaliteedi parandamiseks olulisi eesmärke. Lisaks on see edenemise ja saavutuste hindamisel võrdlusaluseks, sest olukorra paranemist saab mõõta ja näha üksnes võrdluses lähtekoha ehk algseisuga.

Kuna elukvaliteet on mitmetahuline mõiste, mille keskmeks on isikute personaalne elukäsitlus, tuleb tingimata pöörata tähelepanu isikute arvamustele ja eelistustele. Esimene ja kõige tähtsam samm on uurida võimalusi, kuidas saaks oma linnapiirkonnas elukvaliteeti parandada. Alustuseks võib vestelda erinevate sidusrühmade, näiteks elanike, ettevõtjate, investorite ja teistega, küsides neilt, kuidas oleks võimalik nende elu-, töö- ja ettevõtluskeskkonda parandada ning milliseid tegevusi see eeldaks.

Erinevate osapoolte osaluse soodustamiseks on vaja mitmesuguseid kaasamismeetodeid. Kohalike sidusrühmade koosolekud annavad võimaluse avatud diskussiooniks elanike ja omavalitsusametnike vahel, et saada esialgne ülevaade elanike arvamustest elukvaliteedi teemal. Süstemaatilisemalt saab isikute arvamusi analüüsida näiteks elanike küsitluste või sihtrühmades peetavate küsitlusvestluste abil.

Sellel etapil võib läbi viia sidusrühmade esialgse analüüsi, et kaardistada kõik linnapiirkonnas asuvad olulised osapooled. Lisaks huvirühmadele ja kohalikele elanikele tuleks hankida teemakohaseid

teadmisi ka valdkonda uurivatelt teadlastelt, vabaühendustelt ja erasektorist, et algseisu hindamises kajastuksid erinevad vaatepunktid.

KUIDAS ALGSEISU HINDAMISE TULEMUSI KASUTADA?

Algseisu hindamine aitab analüüsida linnapiirkonnas valitseva hetkeolukorra tugevusi, nõrkusi, ohte ja võimalusi näiteks seoses liikumisvõimaluste ja juurdepääsetavuse, teenuste osutamise ja elukohavaliku eelistustega. Selle abil on võimalik välja selgitada lahknevused elanike tegeliku elu- ja töökeskkonna ning piirkonna atraktiivsuse tõstmiseks välja töötatud plaanide ja strateegiate vahel. Üksnes piirkonnas elavad ja töötavad inimesed oskavad oma kogemuste põhjal öelda, kuidas nende igapäevaelu oleks võimalik parandada.

Algseisu tuleks hinnata linnapiirkonna kontekstis. Inimeste igapäevaelu ei arvesta olemasolevate halduspiiridega. Piirid üksnes takistavad teatud teenuste kasutamist ja teevad inimeste elu keerulisemaks. Seega tuleb meeles pidada, et analüüsi vorm peab olema funktsioonipõhine ning probleemide määratlust ei tohiks kitsendada halduspiiridega.

Algseisu hindamine aitab vastata järgmistele küsimustele:

- Kuidas saaks muuta oma piirkonda atraktiivsemaks?
- Mida arvavad elanikud ja teised rühmad oma elu- ja töökeskkonnast?
- Milliste tegevuste abil oleks võimalik elu- ja töötingimusi parandada?

- Millised on põhilised elukvaliteeti halvendavad puudujäägid nt seoses elukohavaliku, liikumisvõimaluste ja juurdepääsetavuse, teenuste osutamise jms küsimustega?
- Kes oskaks anda kõige kasulikumat infot kõige pakilisemate probleemide kaardistamiseks?

ELUKVALITEET

Elukvaliteet on mitmemõõteline mõiste. See ei tähenda ainult jõukust ja kõrget elatustaset, vaid ka seda, et inimestel on võimalik saavutada oma elueesmärged ning valida enda jaoks kõige sobivamat elustiili. Inimeste elukvaliteedi tajumõjutab nende suhe neid igapäevaselt ümbritseva elukeskkonnaga. Kuna elukvaliteet on küll seotud üldiste elutingimustega, kuid seda tajutakse individuaalselt, on raske leida lihtsaid lahendusi selle parandamiseks. Seetõttu ei ole elukvaliteet üldtunnustatud mõiste ning keeruline on anda sellele ametlikku definitsiooni. Tõenäoliselt seetõttu on tekkinud olukord, kus elukvaliteedi mõiste on küll avaldanud suurt mõju ühiskondlikele ja poliitilistele suunitlustele ning on muutunud erinevate poliitikavaldkondade oluliseks aspektiks, aga poliitiliste otsuste tegemise ja planeerimise protsessides ei pöörata elukvaliteediga seotud küsimustele alati piisavalt tähelepanu.

Elukvaliteediga seotud küsimuste paremaks arvessevõtmiseks piirkondlikus planeerimises tuleb tähelepanu pöörata üksikisikute arvamustele ning soodustada kodanike aktiivset osalemist. Elukvaliteedi parandamine võib tugevdada piirkonna kasvuelaust ja muuta Läänemere regiooni linnapiirkonnad meeldivamateks kohtadeks, kus elada ja kuhu investeerida.

OMAVALITSUSÜKSUSTE PIIRE ÜLETAVA TEENUSTESTRUKTUURI ARENDAMINE TURU LINNAPIIRKONNAS

Projekti üks eesmärk Turu linnapiirkonnas oli leida võimalusi teenuseosutamise tõhustamiseks, et pakutavad teenused vastaksid nõudlusele ning aitaksid elanike elukvaliteeti parandada. Pilootmeetmeks valiti välja kolme omavalitsusüksuse (Turu, Kaarina ja Lieto) piiril asuvad eripargelised eeslinnapiirkonnad Varissuo ja Littoinen. Juba eelnevalt oli teada, et selle ala elanike vahel on suuri sotsiaalmajanduslike erinevusi ning esineb märkimisväärsed probleemid, eriti seoses teenuste kasutamisega.

Kohalike sidusrühmade koosolekute käigus sai selgeks, et tekkinud on mitmeid füüsilisi ja vaimseid tõkkeid, mis ei lase Varissuo-Littoineni piirkonna inimestel kasutada neile lähimaid teenuseid. Eeskätt just laialt levinud väärkujutelmad naaberlala kohta olid tekitanud vaimseid tõkkeid, mis ei lasknud inimestel kasutada teisel pool mõttelist halduspiiri pakutavaid teenuseid.

Teenuste struktuuri kohta elanikelt seisukohtade ja teabe kogumiseks kasutati mitmesuguseid meetodeid. Uuriti erinevaid kasutajarühmi, näiteks vanureid ja lapsi, et saada teada nende arvamusi olemasolevate teenuste kohta. Uuringud kinnitasid ülalmainitud eelarvamuste olemasolu ning aitasid välja selgitada piirkonnas esinevaid tõkkeid. Mõned elanikud eelistasid sõita kaugemal asuvasse kaubanduskeskusesse, selle asemel et kasutada endale lähima kaupluse teenuseid, kuna nad pidasid selle asukohta ebameeldivaks. Enamik inimesi kasutas ainult enda poole piiri jäävaid vaba aja veetmise võimalusi ning mõlema piirkonna elanikke suutsid kõita vaid mõned üksikud teenused.

Selliste uuringutega kogutav teave on äärmiselt oluline, et parandada teenuste struktuuri ning kiirendada omavalitsuste vahelist koostööd. Turu linna keskkonna- ja linnaplaneerimisosakonna peaarhitekt Christina Hovi märgib, et „inimeste suhtumise muutmine on väga raske ja aeglane protsess, kuid vähemalt on teisel pool piiri asuvate teenuste kasutamist takistavaid eelarvamusi nüüd teadvustatud”. Ta ütleb lisaks, et kehtivad õigusaktid ja erinevad töökultuurid piiravad võimalikku koostööd omavalitsus- ja haldusüksuste vahel.

„**Traditsiooniliselt** oleme harjunud nägema asju ainult enda omavalitsuse vaatepunktist. Selle asemel peaksime aga õppima nägema teeninduspiirkondi suuremate üksustena ning mitte mõtlema üksnes enda omavalitsuse huvidele,” sõnab Hovi.

Teenustepakkumise tõhustamiseks on vaja rohkem teavet. Lisaks tuleb täiendavalt võrrelda pakutavaid teenuseid kasutajate tegelike vajadustega. Tegelikku teenustevajaduse kindlakstegemiseks ning vajadustele paremini vastavate teenuste pakkumiseks tuleb koguda statistilisi ja geoinfo andmeid ning korraldada küsitlusi elanike teenustekasutuse kohta.

Projekti tulemusi kasutatakse mitmesuguste tehniliste normdokumentide koostamiseks seoses ühistranspordi, teenustevõrgu ja maakasutuse planeerimisega. Samuti kasutatakse tulemusi suuremas protsessis, millega luuakse struktuurimudel kogu Turu linnapiirkonna jaoks.

KOHALIKE TINGIMUSTE ANALÜÜS

Hea elukeskkonna planeerimine eeldab erinevate poliitikavaldkondade ja haldustegevuste kooskõlastamist. Enne mis tahes ühise planeerimisprotsessi alustamist tuleb mõista konkreetset kohalikku ja piirkondlikku konteksti. Algseisu hindamine lõpeb kohalike tingimuste analüüsiga.

Kõigepealt tuleb analüüsida linna ja maa senist koosmõju. Millist rolli ja ülesannet täidavad vastavad linna- ja maa-alad selles linnapiirkonnas? Kas piirkonna erinevad omavalitsused ja asutused teevad juba koostööd? Kas on olemas ühised piirkondlikud kavad põhiliste elukvaliteediga seotud küsimuste lahendamiseks (nt üldplaneering, liikumisteede plaanid, ühised teenustestrateegiad jne)?

Järgmiseks tuleb koostada ülevaade piirkonnas kasutatavast planeerimissüsteemist. Teadmine sellest, kuidas toimub planeerimine igas omavalitsusüksuses, aitab leida õiged osakonnad ja isikud, kellega koostööd teha. Tuleb välja selgitada, kes vastutab liikumisteede, maakasutuse jne planeerimise eest. Lisaks tuleb uurida, kas planeerimisse on kaasatud väliseid organisatsioone, näiteks nõustamisfirmasid.

Algseisu hindamise käigus tuleks ühtlasi kaardistada omavalitsusüksuse ja piirkonna kavade ja programmide elluviimiseks juba vastu võetud õiguslikud nõuded ning rakendatud süsteemid ja korrad. Lisaks on tähtis välja tuua piirkondliku planeerimisega seotud olemasolevate ametlike kokkulepete, programmide ja kavade taga olevad juhtimisstruktuurid.

KUIDAS KÄSITLETAKSE ELUKVALITEETI OLEMASOLEVATES KAVADES JA STRATEEGIADES?

Enne mis tahes tegevuste kavandamist tuleb algatatava protsessi ulatust hoolikalt kaaluda olemasolevate kavade, poliitikate ja strateegiate valguses, et vältida kordusi ja kattumist. Arvesse tuleb võtta seniseid poliitilisi ja strateegilisi eesmärgi. Väga oluline on algtatada juba algseisu hindamise etapil avatud dialoog kõigi piirkonna omavalitsusüksuste poliitikutega. See aitab kindlustada nende kaasamise kogu protsessi ajaks, võimaldades ühtlasi koguda vajalikke teadmisi linnapiirkonnas toimuvatest poliitilistest arengutest.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata järgmistele küsimustele:

- Kuidas määratletakse elukvaliteeti senistes strateegiates ja kavades?
- Millisel määral on arvestatud elanike seisukohtadega?
- Kuidas käsitletakse elukvaliteedi teemasid senistes programmides, näiteks hariduse või keskkonna peatükkide all?
- Kuidas suhtutakse linnapiirkonna poliitilises mõttevahetuses elukvaliteedi teemasse?

LINNA JA MAA KOOSMÕJU TUGEVDAMINE

Linna ja maa koosmõju erinevad vormid on otseselt seotud inimeste igapäevaeluga ning sellega, kuidas nad oma elukeskkonnaga suhestuvad, seda kujundavad ja kasutavad. Linnaelanikud eeldavad maapiirkondadelt teatud kindlaid omadusi, näiteks paremaid puhkamisvõimalusi, värsket õhku, rohelist ja paremat elukvaliteeti. Samas linnad pakuvad üldise arvamuse kohaselt paremaid töö- ja haridusvõimalusi ning suuremat valikut kultuuri- ja äriteenuseid.

Linna- ja maapiirkondade koosmõju sujuvus võib mõjutada piirkondlikku kaubandust, ettevõtlust, tootmist ja turismi, sest need piirkonnad on üksteisest tugevas majanduslikus sõltuvuses. Kõige tugevama sideme linna- ja maapiirkondade vahel loob siiski tööjõud, kes igapäevaselt nende vahel liigub. On selge, et iga piirkond ja selle võimalik areng jääb sõltuvaks nii linna- kui ka maa-aladest, samuti nende koosmõjust.

Linna ja maa koosmõju avaramas kontekstis on teatud elemendid, millel on elukvaliteedi jaoks selgelt oluline tähtsus: juurdepääsetavus ja liikumisvõimalused, teenuste osutamine ning eelistused elukohavalikul. Enamasti teevad isikud otsuseid oma ruumilise paiknemise kohta just nende elementide põhjal. On mitmeid võimalusi, kuidas nende elementide juhtimist linnapiirkonna kompleksse planeerimise abil tõhustada:

- Linna- ja maa-alade juurdepääsetavuse parandamine liikumisvõimaluste kompleksse planeerimise abil, nt moostlikum ühistransport, piirkonna transpordiliikide jaotuse läbimõtlemine, linna ja maa vahelise funktsionaalse seose tohustamine edasi-tagasi soitmise aspektist.
- Maakasutuse ühtne planeerimine elamute, kaupluste ja muude äriteenuste jaoks.
- Piirkondliku teenuste struktuuri parandamiseks teenuste struktuuri ühtsete kavade elluviimine, teenustepakkumise alase koostöö korraldamine ning kolmanda sektori ja kohalike elanike kaasamine planeerimisprotsessi
- Maakasutuse, liikumisvõimaluse, elamumajanduse ja teenuste struktuuri kompleksne planeerimine linnapiirkonna kontekstis.

EUROOPA RUUMILISE ARENGU PERSPEKTIIV (1999)

Euroopas ruumilise planeerimise viitedokumendina kasutatav Euroopa ruumilise arengu perspektiiv oli esmane koht, kus võeti kasutusele linna ja maa partnerluse mõiste. Euroopa ruumilise arengu perspektiivis öeldakse, et linna- ja maapiirkonnad võivad välja töötada ja edukalt ellu rakendada piirkondliku partnerluskoostöö põhimõtteid. Kuna sellised alad on tugevalt teineteisest sõltuvad ning paljusid probleeme pole võimalik lahendada ilma lõimumiseta, peaksid linna- ja maapiirkonnad nägema üksteises partnereid, mitte konkurente. Seoses polütsentrismi ning linna ja maa partnerlusega esitatakse Euroopa ruumilise arengu perspektiivis ka olulisi poliitilisi seisukohti koos vastavate poliitikameetmetega.

ESIMESE LIIKUMISKESKKONNA KAVA KOOSTAMINE LÄTI MAAPIIRKONDADELE

Kui projekt Zemgale planeeringupiirkonnas käivitati, uuriti esimese sammuna elanike käest, milline oleks kõige olulisem tegur linna ja maa koosmõju tugevdamiseks. Erinevate küsitluste ja arutelude põhjal selgus, et kõige olulisem oleks ühistranspordisüsteemi ja teedevõrgu parandamine. Otsustati välja töötada uus liikumiskeskonna kava maapiirkondadele, et määrata kindlaks ühistranspordisüsteemi ja maapiirkondade juurdepääsetavuse parandamiseks vajalikud tegevused.

Liikumiskeskonna kava jaoks vajaliku teabe ja andmete kogumiseks analüüsiti Zemgale piirkonna sotsiaalmajanduslikke tingimusi, hinnati teedevõrku ning koostati kaardimaterjalid. Koostati ühistranspordi kõigi liikide andmebaas ning valmistati ette soovitud liikumisvõimaluste parandamise tegevuskava jaoks.

Liikumiskeskonna kava panid kokku välised konsultandid ning seda tutvustati ja arutati mitmel kohalike sidusrühmade koosolekul. Koostöö riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste ning transpordiettevõtjate vahel oli selle protsessi ajal liikumiskeskonna kava edasiarendamiseks hindamatu tähtsusega, võimaldades võrrelda erinevaid seisukohti ja vahetada kogemusi. Kõik osalejad olid protsessist

huvitatud ja pühendunud, aga avaldasid ühtlasi muret, et rahaliste vahendite vähesus ei võimalda kava ellu viia. Kiiresti mõisteti, et vajalik on tihe koostöö riiklike ja piirkondlike tasandite vahel piirkondlike investimiskavade koostamisel, samuti edasine arutelu Läti planeeringupiirkondade rolli üle.

Koostatud andmebaas ning maapiirkondade liikumiskeskonna kavas sõnastatud strateegiasuunised pikaks ja keskpikaks perioodiks on edaspidi aluseks konkreetsete tegevuste kavandamisele ja elluviimisele ning praeguse maakasutuspoliitika uuendamisele. Zemgale planeeringupiirkonna projektijuht Raitis Madzulis loodab, et riigi, kohalike omavalitsuste, vabaühenduste ja transpordiettevõtjate koostöö jääb kestma. Tulevikus peavad Zemgale piirkonna omavalitsused piirkondlikus planeerimises rohkem kaasa lööma, et seda äsja tekkinud koostööd säilitada. Projekt aitas osalejatel mõista, et piirkonna elukvaliteeti parandavaid tõhusaid planeerimistulemusi on võimalik saavutada ainult ühiste jõududega.

2.2 ROLLID JA ÜLESANDED – ORGANISATSIOONILINE STRUKTUUR

Keda tuleks kaasata?

Mis on erinevate osapoolte rollid ja ülesanded?

Kompleksse juhtimise mudeli eduka kasutamise üks põhiaspekte on sobiva organisatsioonilise struktuuri loomine – see on süsteemi läbiv element. Erinevate omavalitsuste poliitikavaldkondade ja planeerimismenetluste lõimimine eeldab organisatsioonilist struktuuri, mille põhikaalutluseks on valdkondi ja halduspiire ületav koostöö. See on tõeliselt kompleksse juhtimise vundament. Enne organisatsioonilise struktuuri loomist tuleb määratleda selle protsessi temaatiline ja geograafiline ulatus. Kas keskendutakse kindlale alale või piirkonna osale? Millised hõlmatud omavalitsused on nõus osalema? Kas keskendutakse ühele kindlale elukvaliteedi aspektile? Kas piirkonnas on juba partnerlusvorme, mida protsessi algatamiseks kasutada?

Võimaluse korral tuleks kompleksse juhtimise süsteemis ära kasutada omavalitsuse või piirkonna haldusorganite olemasolevaid struktuure. Kõik algatused peaksid kajastuma kõigi omavalitsuste senistes planeerimistavades. Protsess ei peaks toimuma eraldi ega tuginema üksnes spetsiaalselt selleks loodud haldusstruktuurile. Linna ja maa koosmõju kompleksne juhtimine on võimalik, kui see protsess saab tavapärase pideva planeerimistegevuse selgeks koostisosaks.

Organisatsiooniline struktuur sõltub alati kohalikust või piirkondlikust kontekstist ning protsessi temaatilisest ja geograafilisest ulatusest. Optimaalne struktuur võiks hõlmata allpool kirjeldatud rühmi, kuhu on kaasatud erinevad kohalikud sidusrühmad.

KOORDINEERIMISRÜHM

Koordineerimisrühm võib koosneda kohalikest või piirkondlikest planeerimisametnikest või erinevate omavalitsuste asutuste muudest juhtivtöötajatest. Teise võimalusena võib üldist koordineerimist ja rakendamist juhtima hakata ühe omavalitsuse seonduva valdkonnaga tegelev osakond (planeerimine, keskkond, transport vms). Koordineerimisrühm täidab koordineerimis- ja korraldusülesandeid ning on kogu protsessi eestvedaja. Koordineerimisrühm tegeleb lisaks otseselt selliste küsimustega nagu eluviidavate tegevuste valimine, kaasatavate isikute valimine, ülesannete jagamine.

ORGANISATSIOONILINE STRUKTUUR ON ÜKS KOMPLEKSSE JUHTIMISE MUDELI LÄBIVAID ELEMENTE

Joonis 2. Erinevate sidusrühmade kaasatuse tase sõltub tsükli etapist.

SEKTORITEVAHELINE TÖÖRÜHM

Sektoritevaheline töörühm koosneb kohalike ja piirkondlike omavalitsusasutuste ametnikest ja poliitikutest ning selles peavad esindatud olema kõik kaasatud omavalitsused. Töörühma liikmetel peaksid olema teatavad eriteadmised vaatlusaluse piirkonna ja teema kohta. Näiteks võivad nendeks olla planeerimise, liikumisvõimaluste, kultuuri ja sotsiaalküsimuste eest vastutavad isikud. Lisaks võivad töös osaleda välisekspertid, nt teadlased, konsultandid ja vabaühenduste liikmed.

Kuna planeerimine on alati mitmeid valdkondi hõlmav protsess, on töörühma liikmete põhiülesanne rikastada planeerimisprotsessi oma erialaste teadmistega ning tagada kõigi vajalike aspektidega arvestamine. Sektoritevahelise töörühma liikmed peaksid planeerimises osalema kogu protsessi vältel alates algseisu hindamisest kuni lõpphindamiseni. Sektoritevahelise töörühma kutsub kokku koordineerimisrühm, kes ühtlasi jagab neile uut teavet, korraldab nendega kohtumisi ja eraviisilisi konsultatsioone.

KOHALIKUD SIDUSRÜHMAD

Sidusrühmade avalikud koosolekud on organisatsioonilise struktuuri oluline osa, mille eesmärk on tagada planeerimisprotsessi läbipaistvus ja kaasavus. Sidusrühmade koosolekutel on huvitatud osalejatel võimalik protsessi üle arutada, seda mõjutada ja hinnata. Sidusrühmade koosolekud on eriti olulised algseisu hindamise ja eesmärkide püstitamise ajal, kui kõne all on põhisuunad. Koosolekuid korraldab koordineerimisrühm.

Ideaaljuhul osalevad neil koosolekutel kõik eelnevalt nimetatud osapooled ning lisaks aktiivsed osalejad kõigist hõlmatud omavalitsustest, sealhulgas kohalikest ja piirkondlikest omavalitsusasutustest, poliitikud, vabaühenduste ja erasektori esindajad, teadlased ja piirkonna elanikud. Erineva taustaga spetsialistidest ja muudest huvitatud isikutest koosnev inimkogum võib ühist huvi pakkuvaid küsimusi arutades jõuda uute ja uuenduslike lahendusteni elukvaliteedi parandamiseks. Erinevate valdkondade osapoolte suhtlus ja aval mõttevahetus on mõõdapääsmatu, et tekitada usaldust ja vastastikust mõistmist, mis on peaaegu kõigi partnerlussuhete aluseks.

IDEAALSET ORGANISATSIOONILIST STRUKTUURI VÕIKS KIRJELDADA JÄRGMISELT

- Minimaalne hierarhiline juhtimine, rõhk mitteametlikel organisatsioonidel ja suhtlusel.
- Protsessi koordineerimine toimub koostöö põhimõttel, osalejate tagasiside on võimaldatud.
- Kaasatud osapooltel ja asutustel on selged eesmärgid.
- Kaasatud isikud on motiveeritud ning neile antakse võimalus oma arvamuste esitamiseks. Nad on oma ülesannetega rahul ning ei tunne, et nad on üle koormatud või alarakendatud.
- Suhtlus on selge ja läbipaistev ning ei sõltu aluvussuhetest.
- Tulemuste ja eesmärkide regulaarne ja objektiivne hindamine võimaldab protsessi ajal tekkida võivatele kõrvalekalletele ja probleemidele aegsasti reageerida.
- Sellega kaasnevaid muudatusi tuleb kaasatud isikutele tõhusalt tutvustada, et vältida väärarusaamist.

PIIRKONDLIK KOOSTÖÖ

Ühiste arengusihthide ja -eesmärkide leidmine on kestlike, atraktiivsete ja konkurentsivõimeliste linnapiirkondade tervikliku planeerimise lähtekohaks. Kuna kohalik areng sõltub üha enam väljaspool omavalitsusüksuste piire toimuvatest tegevustest, on ilmselgelt vaja rohkem funktsionaalsete piirkondade sisest koostööd. ELi rohelises raamatus territoriaalse ühtekuuluvuse kohta (EK 2008) öeldakse selgelt, et territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärk on tagada ühtne territoriaalne areng ning anda kodanikele võimalus oma elukoha territooriumi võimaluste parimal viisil kasutamiseks, kusjuures seda tuleb teha kooskõlastatud ja kestlikul viisil.

Isegi ühe omavalitsuse piires võib valdkondadevaheline koostöö olla tihti raskendatud, rääkimata siis erinevate haldusüksuste ja omavalitsuste koostööst. Selliste püüdluste õnnestumiseks on vaja motivatsiooni, vastastikust usaldust ja tekkivate eeliste mõistmist. Naaberomavalitsuste koostööd ei toetata tihti seetõttu, et neid arvatakse konkureerivat samade ressursside, näiteks väärtuslike maksumaksjate, pärast ning nad kardavad kaotada oma iseseisvust. Ent rahvusvahelises konkurentsies edu saavutamiseks peab linna- ja maapiirkondade koostöö olema võimalikult funktsionaalne ja ühistele eesmärkidele suunatud. Tuleb mõista, et ülemaailmses majanduses konkureerides suudavad edu saavutada ainult hästitoimivad linnapiirkonnad, mitte üksikud omavalitsused.

KOOSTÖÖD TUGEVDAVATE KONKREETSETE PROJEKTIDE JA STRATEEGIAATEVÄLJATÖÖTAMINE HAMBURGI SUURLINNAPIIRKONNAS

Projekti NEW BRIDGES abil tahtis Hamburg parandada linna ja selle ümbruskonna vahelist koostööd nii strateegilisel tasandil kui ka konkreetsete kogukondlike projektide vormis.

Üks selline algatus oli uue külakeskuse kogukonna- projekt Dambeckis. See väike küla asub Hamburgist 130 km kaugusel Ludwigslusti kreisis Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa. Projektiga otsiti aktiivselt uusi võimalusi, kuidas toetada külakeskuste ülalpidamist ja arendamist. Konkreetsed ideed külade juurdepääsetavuse ja sealsete teenuste kvaliteedi parandamiseks töötati välja kohalikel mõttetalgutel koos kohalike elanikega. Kaubanduse ja sotsiaalteenuste taristu puudumise ja muude taoliste probleemide lahendamiseks töötati välja konkreetseid ideid, näiteks vabatahtlike teenuste vahetus, mobiilsed tervishoiuteenused ning tellitava bussi teenuse lisamine ühistranspordi võimaluste hulka. Hamburgi linna planeerimis- ja keskkonnaministri osakonnajuhataja Guido Sempell tunnistab, et „arutelud ja suhtlemine sidusrühmadega on andnud uusi teadmisi kohalikest vajadustest, aga ka uusi võimalusi selliste ideede elluviimiseks”.

Samu probleeme maapiirkondades teenuste osutamisega on välja toonud ka liidumaa valitsus. Seoses Mecklenburg-Vorpommerni külakeskuste uuendamiseks ette nähtud uue rahastamisprogrammiga korraldatakse Dambeckis ka edaspidi kohalikke mõttetalguid.

Projekti NEW BRIDGES kestel on suhted Hamburgi linna ja Ludwigslusti kreisi vahel pidevalt tihenunud nii kohapealse praktilise töö osas kui ka üldisemal strateegilisel tasandil. Projekti raames tehtav töö oli algusest peale seotud liidumaa tasandil algatatud protsessiga Hamburgi linna ja Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa vahelise koostöö tõhustamiseks. Nii vaatlusalune kreis kui ka liidumaa on väga aktiivselt osalenud Põhja-Saksamaa koostööprogrammis „Projektpartnerschaft Nord”, mis kasvas välja linna ja maa partnerluse näidisprojektist MORO (2007–2010). Selle tulemusena saavad Ludwigslusti kreis ja Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa Hamburgi suurlinnapiirkonna ametlikeks liikmeteks. See uus staatus võimaldab Hamburgi linna ja Ludwigslusti kreisi senist koostööd jätkata ja intensiivistada ning arendada edasi nende ühiseid linna ja maa koosmõju projekte.

2.3 KÕRGED SIHID – EESMÄRKIDE PÜSTITAMINE

Kuidas luua ühist visiooni?

Kuidas saada linnapiirkonna toetust ühistele eesmärkidele?

Esimene samm on kujundada ühine visioon ning teha kindlaks kõige tähtsamad elukvaliteediga seotud kitsaskohad. Oluline on, et kõik nõustuksid visiooniga ja oleksid valmis selle nimel töötama. Omavalitsustel võivad olla erinevad visioonid ja strateegilised eesmärgid, kuid väga tähtis on jõuda praeguse olukorra suhtes ühisele seisukohale. Sidusrühmade koosolekud annavad võimaluse avatud mõttevahetuseks selle üle, mida osalejad peavad enda omavalitsuste elukvaliteedi suurimateks tugevusteks, nõrkusteks, võimalusteks ja ohtudeks. Algeisu hindamise tulemused annavad arutelule ette ühtse raamistiku. Mõttevahetus peaks eeskätt keskenduma linna- ja maaomavalitsuste vajadustele ning nendevaheliste seoste tugevdamise võimalustele.

Ühtset visiooni on raske saavutada, kui sellega ei kaasne selgeid ja asjakohaseid eesmärke. Kõike ei saa korraga teha ning tuleb otsustada, milliste probleemidega tegelemist peetakse antud ajahetkel kõige olulisemaks. Tuleks püstitada selged ja täpsed eesmärgid valitud prioriteetsete kitsaskohtade kõrvaldamiseks. Eesmärgid tuleb lisada vastavatesse omavalitsuse, piirkonna, riigi ja ELi strateegiatesse ja tegevuskavadesse (liikuvuspoliitika, teenuste strateegiad, üldplaanid jne). Lisaks tuleb tagada vastavus Euroopa, riigi ja piirkonna õigusaktidele. Kõige tähtsam on meeles pidada, et visiooni ja arengueesmärke peavad toetama linnapiirkonna kõik sidusrühmad, eriti poliitikud. Vastasel korral ei ole meetmel vajalikku rakendusjõudu.

ELUKVALITEEDI KÜSIMUSTEGA ARVESTAMINE RUUMILISES PLANEERIMISES

Elukvaliteet on kasulik mõiste, kui planeerimistegevuse keskmes on elanike individuaalsed vaatepunktid. Igaüks oskab seostada seda enda olukorraga ning pakkuda välja selliste küsimuste ja probleemidega seotud ideid. Samas on see mõiste üsna avar, mistõttu inimestel võib olla raske seda enda jaoks konkretiseerida.

Selle mõiste praktikas kasutamiseks ning viljaka mõttevahetuse soodustamiseks tuleks keskenduda elukvaliteedi kindlatele aspektidele, näiteks teenuste osutamine või juurdepääsuvõimalused, mitte mõistele tervikuna. Elukvaliteedist rääkimisel tuleks alati kaaluda, kuidas muuta seda abstraktset mõistet kuulajatele võimalikult konkreetseks. Kasulik on sõnastada konkreetseid eesmärke, mille saavutamine peaks elukvaliteeti parandama.

Osaluspõhiselt välja töötatud ühine visioon ja eesmärgid aitavad avalikkusel protsessi omaks võtta, tugevdades ühtlasi osalejate pühendumist ning tagades linnapiirkonnas suurema rakendusjõu.

Eesmärkide püstitamise protsessi kavandamine:

- Kavandada sidusrühmade kaasamine, tagades, et kõik erinevaid valdkondi esindavad olulised osapooled oleksid kaasatud.
- Otsustada, millisel moel toimub algseisu hindamise tulemuste läbivaatamine.
- Kavandada prioriteetide ja eesmärkide suhtes kokku leppimise ja nende heakskiitmise moodus.
- Tuua välja sobivad meetmed eesmärkide saavutamiseks ning koostada selge rakenduskaava.

- Otsustada inimressursi ja rahaliste vahendite ning tööülesannete jaotus rakendamisel.
- Tagada, et kaasatud osapoolte rollid, ülesanded ja eeldatavad panused on omavalitsuste erinevatele sidusrühmadele ja haldusorganitele selged ja nende poolt tunnustatud.

EUROOPA LIIDU TERRITORIAALNE TEGEVUSKAVA AASTANI 2020 – KONKURENTSIVÕIMELISEMA JA JÄTKUSUUTLIKUMA MITMEKESISTEST PIIRKONDADEST KOOSNEVA EUROOPA SUUNAS (2011)

Euroopa Liidu territoriaalses tegevuskavas aastani 2020 rõhutatakse, et territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamise põhielemendid on polütsentriline ja tasakaalustatud territoriaalne areng. Tegevuskavas öeldakse, et linna ja maa vastastikust sõltuvust tuleks tunnistada nende laiapõhjalisel partnerlusel põhineva kompleksse juhtimise ja planeerimise kaudu. Linnade koostöö ja võrgustumine võib pikas perspektiivis kaasa aidata erineva suurusega linnapiirkondade arukale arendamisele. Võimaluse korral peaksid linnad vaatama enda halduspiiridest väljapoole ning keskenduma funktsionaalsetele piirkondadele, mis hõlmavad ka linnu ümbritsevaid alasid. Linna ja maa partnerlus vastab maa- ja linnapiirkondade ametiasutuste vajadusele leida ühiseid väärtusi ning töötada välja ühiseid piirkondlikke ja paikkondlikke arengustrateegiaid, kaasates ka erasektori sidusrühmi, et suurendada piirkondade atraktiivsust erasektori ja avaliku sektori investeerimisotsuste tegemisel.

PIIRKONNA JALGRATTATEEDE PLAANI KOOSTAMINE KAUNASE MAAKONNAS

„Linna ja maa koosmõju tugevdamine ning linna ja maakonna koostöö edendamine on meie maaomavalitsuse jaoks äärmiselt oluline. Lisaks naabrussuhetele ka selle tõttu, et inimesed liiguvad nende alade vahel töö ja puhkuse eesmärgil,” märgib Kaunase maakonda esindav projektikoordinaator Grazina Cepulienė. Kui Kaunase maavalitsus hakkas mõtlema, kuidas saaks piirkonnas elukvaliteeti parandada, oli algusest peale selge, et vajalik on tihe koostöö piirkondade erinevate osapoolte ja omavalitsuste vahel.

Protsessi alguses käivitati kolleegidega Kaunase linnavalitsusest ning erinevate rühmade ja kogukondade esindajatega arutelu selle üle, milliste meetmete abil võiks seda piirkonda elanikele paremaks elupaigaks ning külalistele ahvatlevamaks külastusobjektiks muuta. Üheskoos avastati, et kestliku transpordivõrgu väljakujundamine on kõigi osaliste jaoks ühine eesmärk. Siinkohal peeti eriti oluliseks jalgratastele taristu ehitamist ning Kaunase maakonna jalgrattateede plaani loomist. Leiti, et linna ja maaomavalitsuste vaheliste ühenduste parandamine on kõigi huvides.

Piirkonna elanike jaoks kõige kasulikuma jalgrattateede plaani koostamiseks korraldati mitmeid kohtumisi erinevate omavalitsuste, kohalike ja piirkondlike ametiasutuste, poliitikute ja vabaühenduste esindajatega. Eesmärk oli jõuda konkreetse ettekujutuseni sellest, millised on vajadused, ning

seejärel arutada ja hinnata, kas kavandatud jalgrattateede plaani abil oleks võimalik saavutada püstitatud eesmärgid. Lisaks tagati nende kohtumistega, et uus plaan haakuks naaberomavalitsustes juba vastu võetud plaanidega. Need kohtumised kohalike sidusrühmadega avaldasid planeerimisprotsessile olulist mõju, sest andsid võimaluse kohalike sidusrühmadega kogemuste vahetamiseks ja ideede arutamiseks. Planeerimisprotsessi läbipaistvuse ja kõigi osapoolte aktiivse osaluse tagamiseks pööras koordineerimisrühm erilist tähelepanu kõigi sidusrühmadega sidepidamisele.

Nüüdseks on jalgrattateede plaan valmis ning lisatakse elluviimise tagamiseks üldplaanile ja Kaunase maakonna strateegiale aastateks 2007–2013. See dokument on oluliseks lähtekohaks jalgrattasõidu võimaluste arendamisele maakonnas.

Lisaks jalgrattateede plaanile oli projekti kõige väärtuslikum tulemus Kaunase linnapiirkonna erinevate osapoolte vahelise koostööplatvormi loomine, mis aitas neil leida kõige paremaid lahendusi, et muuta seda linnapiirkonda paremaks elupaigaks. Samuti sai selgeks, et vajalik on omavalitsuste ruumilise planeerimise tegevuste parem koordineerimine. Äsja tugevdatud suhted Kaunase linna ja maaomavalitsuste vahel võivad kindlasti anda võimalusi koostööks ka teistes valdkondades.

3

LINNAPIIRKONDADE KAASAMINE

3.1 SUHTED JA INNUSTUS – KAASAMINE JA TEABEVAHETUS

Kuidas sidusrühmi edukalt kaasata?

Miks erinevate rühmadega tuleb erinevalt suhelda?

Koostöö ei ole kestlik ega tulemuslik, kui puudub laiapõhjaline omaksvõtt, poliitiline tahe, mõistmine, huvi, teadlikkus ja arusaam sellega kõigi osapoolte jaoks kaasnevatest eelistest ja ülesannetest. Selle saavutamiseks on vaja edendada kogukonnatunnet ning leida linna- ja maapiirkondade erinevate eesmärkide ühisosa. Edu võtmeteguriks on tõhus teabevahetus ja kaasamine alates algseisu hindamisest kuni lõpphindamiseni.

Vaja on nii teabevahetuse kui ka kaasamise strateegiat. Kaasamise strateegias tuleks määrata, keda osalema kutsuda ning millised oleks kõigi osalejate rollid. Oluliste sidusrühmade kindlaksmääramisel tuleb kaaluda, keda kõnealused probleemid puudutavad või kes suudaks neid mõjutada. Kes valdab asjakohast teavet ning suudab pakkuda vajalikke ressursse ja pädevust? Teabevahetuse osas tuleb ette planeerida, kuidas hakkab toimuma suhtlemine väliste ja sisemiste sidusrühmadega. Teabevahetus ja kaasamine on lähedalt seotud organisatsioonilise struktuuri teemaga.

SIDUSRÜHMADE EDUKAS KAASAMINE

Kaasamine on üks kompleksse juhtimissüsteemi läbivaid põhimõtteid. Olulistele sidusrühmadele tuleb anda võimalus mõjutada planeerimisprotsessi tähtsamaid etappe: visiooni sõnastamine, eesmärkide püstitamine, arengu mõõtmine ning lõpphindamises osalemine.

Välja tuleb töötada strateegiad väliste ja sisemiste sidusrühmade kaasamiseks. Väliste sidusrühmade hulka võime arvestada elanikud, maaomanikud, vabauhendid, teadlased, ettevõtjad ja valitsusasutused, poliitikud ja kõik teised, keda planeering võib puudutada või kes võivad selle vastu huvi tunda. Välistel osalejatel on sidusrühmade koosolekutel oluline roll, kuna nad lisavad sinna teadmisi kohalikest oludest, avarama perspektiivi ning kriitilise tagasiside planeerimistegevuste edenemise kohta.

Sisemised sidusrühmad on kohalike ja piirkonna-omavalitsuste esindajad ning protsessis aktiivselt osalevad poliitikud. Praktikas on nendeks koordineerimisrühma ja sektoritevahelise töörühma liikmed. Sisemised sidusrühmad hoolitsevad ellurakendamise tegeliku korraldamise – plaani või strateegia konkreetse väljatöötamise – eest. Nad tagavad, et plaanid ja eesmärgid oleksid poliitilisel otsustustasandil heaks kiidetud.

Kõigi erinevate sidusrühmade kaasamine tagab kavandatud meetmete laialdasema omaksvõtu linna- ja piirkonnas, kuna kohalikel osapooltel on võimalus plaanide koostamist mõjutada.

Sidusrühmade kaasamise kavandamine:

- Viia läbi sidusrühmade analüüs, et teha kindlaks sisemised ja välised sidusrühmad.
- Määratleda sidusrühmadega tehtava koostöö eesmärk: kas selleks on otsustamise läbi paistvuse suurendamine, täiendava teabe hankimine või muu konkreetne eesmärk.
- Kavandada erinevate sidusrühmade kaasamise moodus ja aeg, valida iga rühma jaoks kasutatavad teabevahetuse ja kaasamise meetodid.
- Kontrollida, kas iga osaleja teab oma rolli ning seda, kuidas ta saab oma panuse anda.

OSALUSPÕHISE PLANEERIMISE EELISED

Komplekssetes juhtimissüsteemides on otsustusprotsessi keskmeiks osaluspõhine tegevus ning väga tähtis on selle kasutamine protsessi kõigil etappidel. Samas on tihti tekkinud olukordi, kus sidusrühmade kaasamine toimub otsustamisega paralleelselt, mitte selle lahutamatu osana.

Neli argumenti, mis toetavad avalikkuse osalemist otsustamisel ja planeerimisel:

1. Osaluspõhised protsessid kasvatavad sidusrühmade ja poliitikakujundajate vahelist usaldust.
2. Osaluspõhisus muudab demokraatlikud protsessid läbipaistvamaks – nii antakse ka valimiste - vahele jäävatel aastatel kodanikele võimalus otsuseid mõjutada ning nende kujunemisest paremini aru saada.
3. Osaluspõhised protsessid võivad anda paremaid tulemusi: nt sidusrühmade kaasamise korral on kogutavate teadmiste hulk suurem kui olukorras, kus asjaga tegeleksid üksnes planeerijad ja konsultandid.
4. Laiapõhjaline konsensus ja planeerimises osalemine tagab strateegiatele ja meetmetele pikaajalise toetuse ning elujõu.

TÕHUS TEABEVAHETUS

Teabevahetuses on oluline tunda ära „ühine lugu” – edastatav üldine põhisõnum. Kasutatavad meetodid ja edastatav sõnum sõltuvad sihtrühmast. Sisemiste sidusrühmade seas tuleb oma edasiarendamist vajava idee – olgu selleks üldine jalgrattasõidu edendamise kava, üldplaan, piirkondlik rattateede plaan vms – õigsuses veenda teiste omavalitsuste töötajaid, planeerimisametnikke, poliitikuid ja omavalitsusjuhte. Neile tuleb selgeks teha, millist kasu võib ühine planeerimine ja koostöö teatud valdkondades anda.

Väljapoole suunatud teabevahetuses tuleb tõsta avalikkuse teadlikkust probleemidest ning veenda erinevaid rühmi, et nende arvamus on planeerimisprotsessi jaoks väärtuslik ja vajalik. Isikud peavad mõistma, et neil on ka tegelikult võimalus osaleda oma elukeskkonna kujundamisel. Väliste sidusrühmadega suhtlemisel tuleb vältida tehnilist ja erialast keelekasutust. Avalikkuse tähelepanu ja teadlikkus aitab kasvatada poliitilist toetust, kuid suurendab lisaks kodanike teadmisi ja arusaama planeerimisprotsessist.

Organisatsioonilise struktuuri kavandamise ajal on vaja analüüsida omavalitsuste siseseid ja vahelisi olemasolevaid teabevahetuse ja kommunikatsiooni struktuure. Kas on olemas ühtsed võimalused sõnumi viimiseks linnapiirkonna kõigi elanikeni? Kas poliitilise tasandi erinevad otsustajad teevad juba koostööd? Kas ruumilise planeerimise küsimuste jaoks on olemas piirkondlik diskussiooniplatvorm?

Tuleb meeles pidada järgmist:

- Hästi läbi viidud kaasamise ja teabevahe tuse tõenäoliseks tulemuseks on poliitikute kindel koostöötahe, tihedad suhted sidusrühmadega ning kohalike elanike aktiivne panus.
- Avalikkuse kaasamise edu sõltub suuresti teemast ja selle ulatusest: sidusrühmad on rohkem huvitatud kohalikest ja konkreetse test küsimustest.

OSALUS JA ÜLDINE ELUKVALITEET ÖREBROS

Kodanike osalus ning võimalus ruumilist planeerimist mõjutada on Örebro ja Lekebergi omavalitsustes hea elukeskkonna planeerimise jaoks otsustava tähtsusega. Need kaks omavalitsust on käivitanud ühise planeerimisprotsessi teatud piirialadel liikumisvõimaluste, elamumajanduse ja teenuste planeerimiseks. Üks ühise üldplaani koostamise oluline aspekt on püüd paremini kaasata neid kodanikke, kes tavapäraest osaluspõhistest protsessidest sageli välja jäävad. Elanike üldise heaolu suurendamiseks on vaja leida uusi võimalusi, kuidas inimesed saaksid arvamust avaldada ning öelda, milliseid muudatusi nad enda elukeskkonnas näha tahaksid.

Üks meetod, millega edendatakse laste ja noorte osalemist linnaplaneerimises, on lastele lihtsalt mõistetavate kaartide (lastekaartide) koostamine geoinfosüsteemi (GIS) abil. See meetod, millega arendatakse edasi Rootsi Põllumajandusülikooli varasemat tööd, lähtub ÜRO lapse õiguste konventsioonist. Kaardid on arvutipõhised ja sobivad kasutamiseks lastele alates 10. eluaastast. Meetodit kasutati edukalt projekti NEW BRIDGES käigus.

Örebro linnapiirkonna lastega koostööd alustades selgitati neile esmalt, mida linnaplaneerimine tähendab, ning et lastel on õigus oma arvamust avaldada. Arvutipõhise programmi abil said lapsed väljendada oma hinnanguid elukeskkonnale. Lapsed märkisid digitaalkaartidele oma kodud, kooliteed, vabal ajal kasutatavad kohad ja teed ning oma lemmikpaigad, samuti ohtlikuks või ebameeldivaks peetavad kohad. Tulemustest ilmnes, et lapsed näevad ruumi teisiti kui täiskasvanud. Lapsed ei mõtle

ja ei mängi nii, nagu me eeldame. Nii ohtlikuks kui ka mängimiseks meeldivaks peetavate kohtade seas esines aeg-ajalt üllatusi.

„Tulemused on kaugeleulatuvad ning saadud huvitav kaardimaterjal on rikkalikuks teabeallikaks. Nüüd peame tõsiselt töötama selle nimel, et uus üldplaan kajastaks laste käsitlust oma elukeskkonna elukvaliteedist,“ kõneleb projektijuht Christin Gimberger Örebro linnaplaneerimisametist.

Lisaks laste osalemist võimaldavatele meetoditele on Örebro linnapiirkonnas pidevalt püütud välja töötada tõhusamaid mooduseid üksikisikute vaatepunktide kasutamiseks planeerimisel. Üldplaneerimise protsessis on kasutusele võetud uudseid võimalusi kodanike kaasamiseks. Oluline on tagada, et neid uusi ja kaasavaid võtteid kasutataks planeerimisel ka tulevikus ning need muutuksid planeerimisprotsessi üldtunnustatud lahutamatuks osaks.

Örebro linna rahvatervise strateeg Eva Järliden ütleb kokkuvõtteks: „Vaja on rohkem läbipaistvaid protsesse, mis oleksid kodanikele lähemal ning võimaldaksid erinevate rühmade avatud mõttevahetust ja suhtlust. Omavalitsuspiiride ülene koostöö, kodanike täielikumaks kaasamiseks uute meetodite leidmine ning kestliku planeerimise ja töötamise ühtsete meetodite loomine – kõik see on vajalik. Atraktiivsete linnapiirkondade planeerimise aluseks on probleemi sotsiaalsete, majanduslike ja ökoloogiliste aspektidega arvestamine.“

3.2 TOETUSE SAAMINE – POLIITILINE TAHE

*Kuidas saada poliitikute toetust?
Milline on nende roll kogu protsessis?*

Poliitiline tahe on igasuguse plaani või strateegia elluviimise keskne element. Linnapiirkonna jaoks uute eesmärkide ja plaanide vastuvõtmine eeldab suurel määral poliitilist tahet ning selget arusaama kaasnevatest eelistest. Projekt ise võib olla kui tahes hea ning selle rakenduskava igati realistlik ja teostatav. Ent projekti edu jääb piiratuks, kui planeerimise käigus määratletud protsessidel ja eesmärkidel ei ole linnapiirkonna kõigi omavalitsuste poliitiliste otsustajate ja muude oluliste sidusrühmade toetust.

Poliitikutega tuleb aktiivselt infot vahetada kohe protsessi algusest peale. Tuleks korraldada mitteametlikke kohtumisi poliitiliste juhtide, omavalitsusjuhtide, suuremate poliitiliste rühmituste ja valdkonnakomisjonidega, et tutvustada neile algatava

protsessi tähtsust. Kuna erinevate omavalitsuste esindajad võivad karta teatud küsimuste üle kontrolli ning seega oma poliitilise sõltumatuse kaotamist, on väga oluline tekitada usaldust. Kohaliku ja piirkondliku tasandi poliitikud ja muud võtmeisikud aitavad avada uksi ja mõjutada meelsust linna ja maapiirkondade koostöö suunas.

POLIITIKUTES HUVI TEKITAMINE

Teemast olenemata tuleks alati selgelt välja tuua meetmetest tekkiv kasu ning tuua poliitikutele konkreetseid näiteid vajalikest tegevustest. Tuleks kasutada näiteid sellest, kuidas oleks võimalik parandada elanike igapäevaelu, kuidas muuta ühistransporti ligitõmbavamaks, millistes piirkondades inimesed eelistavad elada ning milliseid teenuseid nad soovivad. Poliitikutele tuleks selgitada, milline on plaanide eeldatav mõju ning mida linnapiirkond nendest võidab. Hea moodus poliitikutele põhiprobleemide selgitamiseks on paluda neil teha midagi konkreetset või kutsuda neid koosolekutele, kus vastavaid küsimusi arutatakse. See tagab nende pikaajalise kaasalöömise. Otsida tuleks selliseid poliitikuid, kes on huvitatud konkreetse projektiga seotud valdkonnast (linnaplaneerimine, sotsiaalküsimused, liikumisvõimaluste planeerimine, teenuste struktuuri planeerimine jne). Kaasatud poliitikud peaksid kindlasti esindama piisaval hulgal erinevaid valdkondi ja omavalitsusi.

Projektile poliitilise toetuse saamine on äärmiselt oluline, et vältida olukorda, kus projekt või soovitud eesmärgid ei vasta tegelikule poliitilisele olukorrale ning omavalitsuste senistele prioriteetidele. Lõpuks tehakse ruumilise planeerimisega seotud otsused omavalitsustes olemasolevate strateegiatega ja visioo-

nide (poliitilises otsustusprotsessis kokku lepitud prioriteetide) põhjal. Poliitikud on need, kelle võimuses on asju mõjutada.

Kuidas seda praktikas teha?

- Korraldada kohtumisi poliitikutega protsessi kõigil tähtsamatel etappidel, kus tehakse olulisi otsuseid.
- Selgitada ja selgelt põhjendada projekti kasu likkust ja võimalikke eeliseid.
- Rõhutada kompleksse lähenemise ja koostöö tähtsust piirkondlikus planeerimises.
- Enne projektile avalikkuse tähelepanu saamiseks ajakirjanduse poole pöördumist tuleks teavitada poliitilisi organeid ja sidusrühmi.
- Igaühel peaks olema protsessi elluviimises talle sobiv roll ning võimalus anda protsessi oma panus.
- Käsitleda tuleb vajalike ressursside, eeldatava ajalise kestuse ja rakenduskava küsimusi.

ELI ROHELINE RAAMAT TERRITORIAALSE ÜHTEKUULUVUSE KOHTA (EK 2008)

Piirkonna konkurentsivõime ja jõukus sõltuvad sealsete inimeste ja ettevõtete suutlikkusest piirkonnas leiduvaid väärtusi parimal viisil ära kasutada. Rohelises raamatus territoriaalse ühtekuuluvuse kohta rõhutatakse, et tasakaalustatud piirkondliku arengu jaoks on olulised funktsionaalsed piirkonnad ning kohalik valitsemistase. Koondumise ja ühenduste probleeme on võimalik tõhusalt lahendada üksnes erinevate tasandite tugeva koostöö ja paremate valitsemismeetoditega. Lisaks piiriülesele koostööle tunnistatakse rohelises raamatus ka valdkondadevahelise lõimumise tähtsust: paljud territooriumide ees seisvad probleemid läbivad mitmeid valdkondi ning tõhusate lahenduste leidmine eeldab kompleksset lähenemist ja koostööd erinevate asjaomaste ametiasutuste ja sidusrühmade vahel.

ÜHISE MAAKASUTUSSTRATEEGIA KOOSTAMINE TURU LINNAPIIRKONNALE

Samal ajal projekti NEW BRIDGES pilootmeetmetega on Turu piirkonnas tegeletud ka Turu linnapiirkonna 2035. aasta struktuurimudeli väljatöötamisega. Tegemist on Edela-Soomes Turu linna ümbruses asuva 14 omavalitsuse ühise maakasutusstrateegiaga. Struktuurimudeli väljatöötamine sai alguse valitsuse algatatud riiklikust omavalitsusreformist ning sellega jätkatakse projekti PARAS, milles eesmärk oli piirkondlike teenustestruktuuride ümberkujundamine ja lõimimine. Planeerimisprotsess algas 2010. aastal ning peaks lõppema 2012. aasta alguses.

Mudeli põhieesmärk on leida ühine visioon ja peamised lahendused Turu piirkonna pikaajaliseks arenguks. Mudelis püstitatud arvuline eesmärk on piirkonna rahvastiku kasv 75 000 inimese võrra. Üldeesmärgis rõhutatakse linnapiirkonna konkurentsivõime ja atraktiivsuse suurendamist ning kliimamuutuste leevendamist. Strateegiaga tahetakse kindlaks määrata ühised eesmärgid kõigile olulistele maakasutustegevustele nagu elamumajandus, ettevõtlus, teenuste osutamine, liikumisvõimalused ja transport koos linna rohealade võrguga.

Soome omavalitsused on maakasutuse planeerimisel üldiselt üsna iseseisvad. Seetõttu on piirkondlik koostöö olnud tihti üsna raske, sest omavalitsused on harjunud nägema üksteises konkurente, mitte koostööpartnereid. Kuigi plaan ei ole õiguslikult si-

duv, on see suure tähtsusega, sest see on esimene kompleksne plaan, mis on pärvinud piirkonna omavalitsuste laiapõhjalise tunnustuse.

Planeerimisprotsessis sidusrühmade koosolekute korraldamiseks ja poliitikute kaasamiseks kasutatud meetodid pärinesid otse projektist NEW BRIDGES. „Kuigi planeerimisprotsessi ajakava oli pingeline, on seda kiidetud läbipaistvuse ja erinevate sidusrühmade kaasamisviisi eest,” ütleb Edela-Soome regionaalnõukogu projektiplaneerija Mikko Laaksonen. Erinevate omavalitsusüksuste elanikel, kohalikel sidusrühmadel ja piirkondlikel ametiasutustel on olnud mitmeid võimalusi plaani kommenteerida, selle koostamist suunata ja hinnata. Seda on tehtud sidusrühmade koosolekutel ning avalikel esitlustel, mida on korraldatud vastavalt projekti alguses koostatud osalus- ja teavitusstrateegiale. Kõrgetest omavalitsuspoliitikutest, linnaametnikest ja piirkonna tasandi vastutavatest isikutest koosnev juhtimisrühm on koordineerinud kogu protsessi.

4

KAVA ELLUVIIMINE

4.1 TEOKSTEGEMINE – ELLUVIIMINE JA JÄRELEVALVE

Kuidas saada asjad tehtud ning jälgida, mida on juba saavutatud?

Kuidas saada järelevalve abil tagasi õigele kursile?

Mis tahes protsessi elluviimine on raske ülesanne, arvestades vajadust korraldada ja koordineerida kõiki vajalikke samaaegseid tegevusi. Eduka elluviimise aluseks on kava, organisatsiooniline struktuur, hea teabevahetus ning kõigi oluliste sidusrühmade kaasamine. Erinevate omavalitsuste vaheline koostöö võib tekitada raskusi haldusastutuste vahel jagatud ülesannete ja kohustuste haldamise ja koordineerimisega.

Koordineerimisrühm koordineerib eelnevalt kokku lepitud eesmärkide saavutamise ja selleks koostatud kava elluviimist. Samas peab ülesannete jaotus olema selge. Koordineerimisrühm hoolitseb selle eest, et sektoritevaheline töörühm oleks kaasatud elluviimisprotsessi vajalikesse etappidesse. Sõltuvalt kavandatud tegevuste liigist ja iseloomust võib koordineerimisrühm kaaluda elluviimisprotsessi teatud osade tellimist välisekspertidelt, näiteks konsultatsioonifirmadelt. Kõige tähtsam on, et koordineerimisrühmal säiliks ülevaade kogu protsessist.

Kuidas kavandada elluviimist?

- Tuleb veenduda, et sektoritevahelises töörühmas on esindatud piisavalt erinevate valdkondade sidusrühmi ja omavalitsusi.
- Käivitada erinevate osapoolte jaoks mitteametlik aruteluplatvorm.
- Veenduda, et kõik toetavad ühiseid eesmärke ning mõistavad neid piire, mille ulatuses nad tegutsevad.
- Kontrollida, kas omavalitsuste erinevate osakondade vahel on piisavalt koostööd ja teabevahetust.
- Teha kindlaks ja jaotada ära sobivad tegevused selleks, et eesmärke praktikas teostada.
- Kaaluda, kas on vaja sõlmida sidusrühmadega sisulisi ja ametlikke kokkuleppeid.

TEGEVUSTE JÄRELEVALVE

Tegevuste elluviimisest üksinda ei piisa. Samavõrd tähtis on siin nende tegevuste järelvalve ning nende kõrvutamine algsete eesmärkidega. Järelevalve tähendab toimuvate tegevuste regulaarset jälgimist ja dokumenteerimist. Järelevalve kõige väärtuslikum omadus on asjaolu, et see annab võimaluse tegevusi soovitud suunas korrigeerida, kui ei toimu oodatud edasiminekut (arvestades koostatud ajakavaga). Seega on järelvalve kasulik vahend, kuidas koguda poliitikute ja teiste sidusrühmade jaoks värskeimat infot protsessi edenemise kohta ning hinnata kõigi kaasatud institutsioonide tegevuse tulemuslikkust. Hea järelvalve- ja hindamisprotsess eeldab kõigi sidusrühmade kaasamist ning toob kasu neile, kelle ülesanne on kogu protsessi koordineerimine.

Hea järelvalveprotsessi edutegurid:

- Regulaarselt dokumenteerida teostatud tegevused ning talletada kogutud andmed.
- Koostada realistlik ajakava.
- Püstitada selged eesmärgid ja tulemuste mõõtmise näitajad.
- Nõuda elluviimisprotsessi oluliste tegevuste kohta aruannete esitamist.
- Korraldada kohtumisi sidusrühmadega, et soodustada tegevuste koordineerimist ning võimaldada ja soosida vastastikust hindamist.

EUROOPA LIIDU LÄÄNEMERE PIIRKONNA STRATEEGIA (2009)

Esimese makroregionaalse strateegiana esindab ELi Läänemere piirkonna strateegia uut lähenemist territoriaalpoliitilistele tegevustele. See valdkondadevaheline strateegia tugineb neljale sambale: keskkonnakaitse, majanduslik heaolu, juurdepääs ja atraktiivsus, ohutus ja julgeolek. Strateegia sisaldab 15 prioriteetset valdkonda, mille raames on määratletud umbes 80 juhtprojekti. Neile lisandub kümme horisontaalmeedet territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamiseks.

Läänemere strateegia on ELi makroregionaalsete strateegiate teerajaja ning selliste strateegiate tähtsus tulevikus üksnes kasvab. Samas käsitletakse linna ja maa partnerlust Läänemere piirkonna strateegias ainult piiratud määral, kuna seal ei tehta regioonisisestel piirkondadel, näiteks seotud linna- ja maapiirkondadel, vahet nende territoriaalsete tunnuste põhjal. Pigem käsitletakse seal kogu Läänemere piirkonda ühetaolise regioonina. Seega püüab Läänemere piirkonna strateegia alles leida oma kohta ELi makroregionaalse poliitika seniste hoovuste ja algatuste seas.

Lisaks on Läänemere piirkonna strateegiaga seotud hulgaliselt riiklikke ja mitteriiklikke sidusrühmi, nt kogu Läänemere regiooni hõlmavaid organisatsioone, fonde, ühisnõukogusid jne (VASAB, Läänemeremaade Nõukogu rühm Baltic-21, Põhjamaade Ministrite Nõukogu ja Läänemere Linnade Liit). Pääaegu kõigil neil on olemas ka enda strateegiad ja/või tegevuskavad, mis mõjutavad üldise makroregionaalse territoriaalpoliitika kujundamist ja arenguid.

4.2 JÄRGMISEKS TSÜKLIKS VALMISTUMINE – HINDAMINE JA ARUANDLUS

Miks on lõpphindamine vajalik?

Kuidas kasutada järeldusi edasises parendus-tegevuses?

Protsessi viimane etapp on lõpphindamine. See on plaaniline ja süstemaatiline protsess, mille käigus hinnatakse saavutuste vastavust eelnevalt paika pandud tingimustele. Lõpphindamine on vajalik selleks, et mõista, miks mingid arengud toimusid – kas projekt õnnestus või ebaõnnestus – ning kas aset leidnud muutused on olulised. Mida on elukvaliteedi parandamise alal saavutatud? Millised on linna ja maa koostöö põhilised tulemused? Lõpphindamine eeldab seda, et varasemate etappide ajal on teostatud süstemaatilist järelevalvet, mis võimaldab kindlaks teha elluviimisprotsessi puudusi ja tugevaid külgi. See aitab vastata küsimusele: mis saab edasi?

Lõpphindamise tulemused tuleks teatavaks teha otsustajatele, et nad oleksid teadlikud oma tegude tagajärgedest ning neil oleks kindel alus tulevaste otsuste tegemiseks. Parimal juhul õnnestub analüüsiga näidata, et kogu protsess täitis oma eesmärgi ja seda tuleks jätkata. Et tagada poliitikute ja sidusrühmade toetus edasistele tegevustele, on oluline hoida neid pidevalt kursis protsessi arengutega. Olulistel sidusrühmadel peaks samuti olema võimalus avaldada protsessi kohta oma arvamust.

Lõpphindamine on oluline vahend teadlikkuse tõstmiseks ja avalikkuse harimiseks. Tulemuste tutvustamine tekitab juba läbi viidud tegevuste suhtes avatud õhkkonna. Ent tulemuste levitamist tuleb kavandada vastavalt erinevat tüüpi sihtrühmade vajadustele. Elanikke huvitab põhiliselt uute plaanide konkreetne mõju nende igapäevaelule, samas kui

poliitikud võivad soovida teavet plaanide elluviimiseks vajalike ressursside ja investeeringute kohta.

Meelespidamiseks:

- Lõpphinnang peaks põhinema ellu viidud tegevuste süstemaatilisel järelevalvel.
- Hea on kaasata erinevad sidusrühmad ja -poliitikud arutlevasse dialoogi - lõpphindamise tulemuste üle.
- Lõpphindamise tulemuste tutvustamisel ava likkusele tuleks kindlasti kasutada mitmeid erinevaid võtteid, nt visuaalsed kujutised, suulised ettekanded, sisukokkuvõtted ja mitteametlikud vestlused.
- Lõpphindamise tulemusi tuleks kasutada selleks et kaaluda, mida edasi teha ning kuidas kasutada tulemusi edasiseks parendustegevuseks. Tuleks kaaluda, kas on vaja uut algseisu hindamist.

LIIKUMISVÕIMALUSTE KOMPLEKSNE PLANEERIMINE POOLAS

Jelenia Góra maakond asub Alam-Sileesia vojevoodkonna edelaosas ning koosneb viiest vallast ja neljast linnast. Kui erinevad avalikud asutused hakkasid arutama, kuidas parandada piirkonnas elukvaliteeti, mõisteti kiiresti, et tungivalt on vaja kogu piirkonda katvat ühtset transpordisüsteemi. Olemasolev piirkondlik transpordisüsteem oli killustatud ja aeglane ning seda domineeris eratransport, nii et ühistranspordi kasutamise määr jäi üsna madalaks. Lisaks oli vaja parandada ühendusi maakonna ning selle suurima linna Jelenia Góra vahel.

Erinevaid transpordiliike, sealhulgas jalgrattasõitu, raudtee- ja bussiühendusi hõlmava kompleksse transpordisüsteemi kontseptsioon töötati välja mitmete osapoolte koostöös. Poola ruumilise planeerimise ekspertidel paluti analüüsida piirkonna senist transpordistruktuuri ning juhtida analüüsi tulemuste põhjal uue plaani väljatöötamist. Erinevate rühmade kaasamiseks planeerimisprotsessi korraldati piirkonnas viis kohalike sidusrühmade koosolekut.

Koosolekutel osalesid teiste hulgas Alam-Sileesia vojevoodkonna ja Jelenia Góra maakonna kohalike avalike asutuste, kohalike raudteeasutuste, bussi-, jalgratta- ja transpordiametite ning ruumilise planeerimise asutuste esindajad. Koosolekutel tutvustati osalejatele ruumilise planeerimise ekspertide välja pakutud ideid ja plaane ning neile anti võimalus arutleda alternatiivsete võimaluste ning plaaniga seotud mitmesuguste aspektide üle. Kõiki koosole-

kutel tehtud ettepanekuid analüüsiti ning arvestati plaani edasisel arendamisel. Planeerimisprotsessis osales üle 100 esindaja mitmesugustest asutustest, kellega koostöö jätkub eeldatavasti ka pärast projekti lõppu.

„**Need** kohalike sidusrühmade koosolekud andsid võimaluse luua diskussiooniplatvorm piirkonna ja Jelenia Góra maakonna erinevaid asutusi esindavatele sidusrühmadele. Koosolekutel oli ruumilise planeerimise valdkonnas töötavatel inimestel võimalus üksteisega kohtuda, pidada avatud arutelu ning vahetada arvamusi ja ideid,“ ütleb Alam-Sileesia vojevoodkonna poolne projektikoordinaator Katarzyna Pisarek. Ta jätkab: „Koosolekud soodustasid dialoogi piirkondlike ja kohalike ametiasutuste vahel ning võimaldasid arutada erinevaid probleeme kohalike kogukondade esindajatega.“ Sidusrühmad ise rõhutasid, et Jelenia Góra maakonnas on kindlasti vaja erinevate asutuste vahelist ulatuslikku ja kompleksset koostööd.

Nüüdseks on kompleksse transpordisüsteemi kontseptsioon välja töötatud. Selles tunnistatakse ühte ala jaoks väga olulist asjaolu: kestlike liikumisvõimaluste soodustamine ja omavahel ühendamine parandab ka piirkonnas elavate ja seda külastavate inimeste elukvaliteeti.

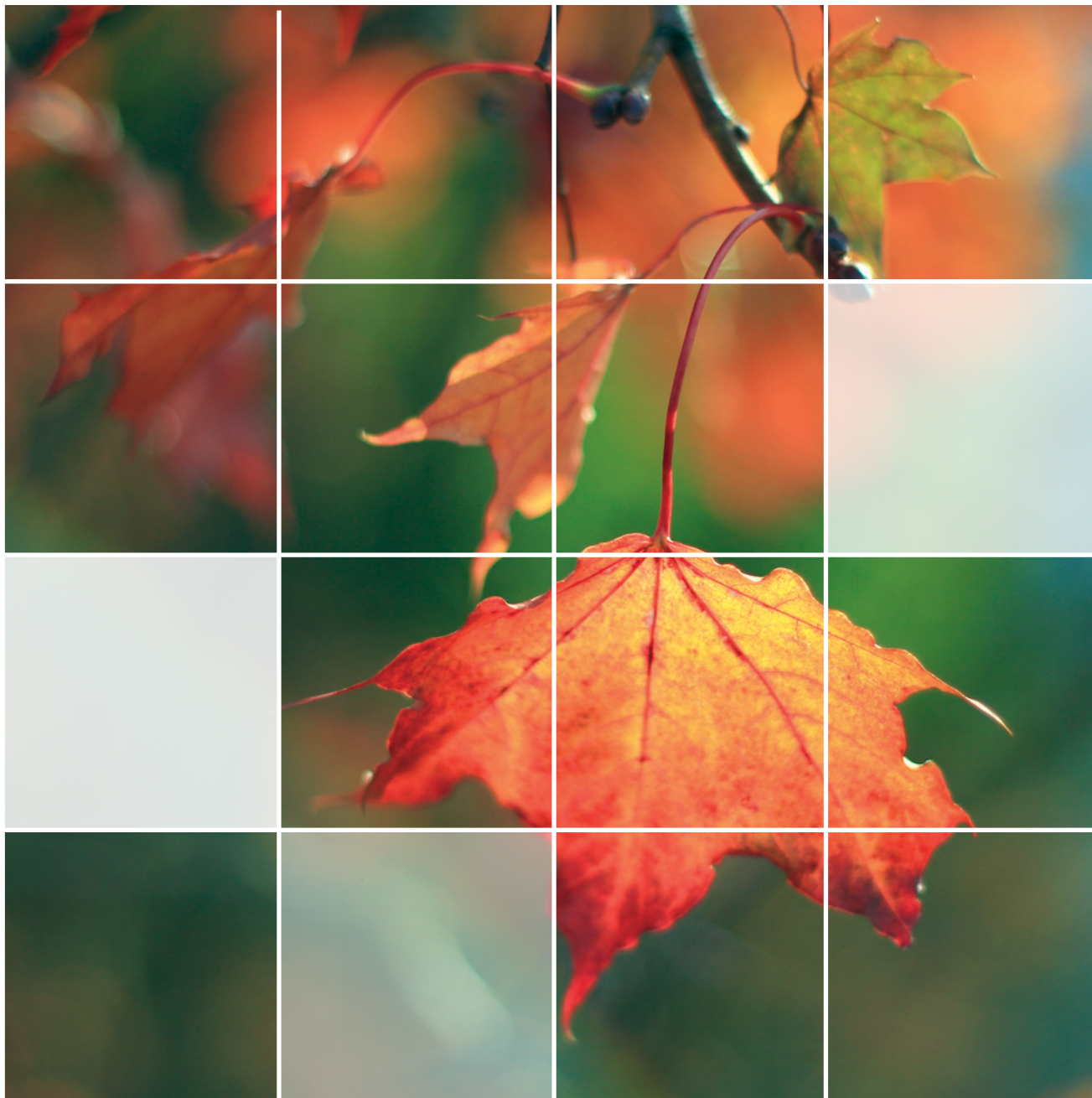
HIIUMAA KOLLEGIAALSED KÜLASTUSED – TEISTELT ÕPPIMINE

Projekti NEW BRIDGES ajal mängisid linnapiirkondades pilootmeetmete kavandamisel olulist rolli kollegiaalsed külastused – õppereisid, mille käigus tutvuti teiste partnerite tegevuste ja kogemustega. Iga linnapiirkonna esindajad külastasid vähemalt ühte projektipartnerit, kellelt õppida enda töö jaoks kasulikke häid tavaid. Tulemusena said nii külastav kui ka võõrustav partner rohkem teavet sellest, kuidas toimub töö teistes Läänemere regiooni riikides, ning võtsid kaasa uusi ideid ja inspiratsiooni linna ja maa koosmõju ja elukvaliteedi edasiseks parendamiseks oma linnapiirkonnas.

Kollegiaalsed külastused aitasid kaasa ka Hiiumaa pilootmeetme – Kärkla sadama lähiümbruse detailplaneeringu – kujundamisele ja arendamisele. Projekti käigus külastasid Hiiumaa esindajad Saksamaal Hamburgi linna ning Soomes Turu saarestikku. Hiiu Maavalitsuse projektinõustaja Annely Veevo sõnul on kollegiaalsed külaskäigud väärtuslik meetod, kuidas teistelt õppida ja enda töö jaoks värskaid ideid saada.

Teise piirkonna tegevuste üle mõtlemine aitab näha ja hinnata enda töökorraldust teistsuguse vaatenurgalt. Lisaks võib see aidata hoiduda mujal tehtud vigadest ning tähendab, et pidevalt ei ole vaja jalgratast leiutada.

Veevo märgib samuti, et Hamburgis avaldas neile kõige enam muljet linna sadamapiirkond, kuhu oli ehitatud uus promenaad ja elumualad, samas kui Turu saarestiku sadamad tekitasid turvatunnet. „Soomlastel on aastakümnete pikkune kogemus väikesadamate arendamisel, nende majandusliku tasuvuse ja seega nende püsimise tagamisega. See õppereis andis meile palju inspiratsiooni enda sadamaala arendamiseks; meil on mõlemalt partnerilt palju õppida. Tänu sellele projektile õppis Hiiu Maavalitsus nägema oma saart värskelt pilguga.”

5

KOKKUVÕTE

5.1 LIIKUMINE LÕIMUNUD LINNAPIIRKONDADE SUUNAS

Erinevate planeerimisprotsesside lõimimine või järjepideva otsustusprotsessi saavutamine linnapiirkonnas ei juhtu üleöö. Pigem on see aeglane ja sageli järkjärguline protsess, mis vajab vastastikust usaldust ning tekkivate üldiste eeliste mõistmist. See on saavutatav üksnes piirkonna osapoolte vahelise siira suhtluse ja avatud dialoogiga, mis praktikas tähendab nende kokkutoomist ühe laua ümber, kus ühiselt ideid ja lahendusi arutada.

Nüüdseks peaks olema selge, et kompleksse lähene-mise kasutamine planeerimisel ei eelda pöördelisi muudatusi senistes tavades. Kompleksse juhtimis-süsteemi mudel aitab liikuda süsteemselt läbi ta-vapäraste arendus- ja planeerimistoimingute, kuid antud juhul tehakse seda ühiselt koos teiste omava-litsustega. Mitmed mudelisse hõlmatud tegevused, näiteks sidusrühmade kaasamine või poliitikutega suhtlemine, toimuvad tavalukorras sageli planee-

rimisega paralleelselt või sellest eraldi, kuid siin on neid käsitletud planeerimisprotsessi lahutamatu osana, et rajada teed avatumale, kaasavamale ja in-teraktiivsemale planeerimiskultuurile.

VÄIKESED ASJAD VÕIVAD KAASA TUUA SUURI EDUSAMME

Mõnikord on isegi kõrgete eesmärkide korral parem alustada väikselt ning üksnes vähese hulga sidusrüh-madega. Lähtekohaks võib olla ühine liikumisvõima-luste plaan või omavalitsusüksuste piire ületavate ühiste teenuste osutamine. Erinevate valdkondade või planeerimisosakondade vahel usalduse tekitamine, ühiste töötamisviiside juurutamine ja teabe-vahetuskanalite loomine on aeganõudev tegevus. Kõik see eeldab asjaomastelt isikutelt suurt panust oma oskuste ja võimete näol. Aga kui suhted on juba loodud, muutub koostöö laiendamine teistesse valdkondadesse märksa lihtsamaks, nagu nähtub ka mõnedest käesoleva käsiraamatu näidetest.

Väikeses ulatuses alustamine tähendab ka seda, et kompleksset planeerimist ning linna ja maa koosmõ-ju juhtimise parandamist ei saa käsitada ühekordse projektina. Pigem on see pidev liikumine tervikliku-mate ja funktsionaalsemate linnapiirkondade pla-neerimise poole. Üks tähtsamaid küsimusi on see, kuidas muuta üksteisest eraldatud planeerimistege-vused selliseks pidevaks ühiseks ruumilise planeeri-mise protsessiks.

Koostöö jätkamiseks vajaliku toetuse saamisel omandab suure kaalu seniste saavutuste põhjalik hindamine. Poliitilist heakskiitu ja tulemuste tunnus-tamist on võimalik saavutada üksnes tõhusa teabe-vahetusega kogu linnapiirkonna ulatuses. Samuti on

hindamine vajalik tsükli lõpuosas, kui on aeg minna uuele ringile ja püstitada uusi eesmärgke. Atraktiivse linnapiirkonna planeerimine on igikestev ülesanne.

MIKS SEE KÕIK OLULINE ON?

Igasuguse planeerimistegevuse lõppeesmärk peaks olema piirkonna elanike elamis-, töötamis- ja puhkamisvõimaluste parandamine neile kõige meelepärasel viisil. Elanikud on oma omavalitsuste kõige väärtuslikum vara. Piirkonna atraktiivsus ja konkurentsivõime sõltub selle elanike heaolust, mis on olemuslikult seotud nende elukvaliteediga. Elanike elukvaliteedi paranemist ei saa aga jätta juhuse hooldeks. See on võimalik ainult pideva meeskonnatöö ja ühistevuse korral. On aeg, et me üksikisikute, omavalitsuste ja üldisemalt ühiskonnana teeksime vajalikud jõupingutused hea ning jõuka elujärje saavutamiseks.

Veebisaidil urbanrural.net on avaldatud praktiline abimaterjal **Online Toolkit: methods for integrated management of urban rural interaction**, milles kirjeldatakse täpsemalt, kuidas käesolevas käsiraamatus tutvustatud kompleksse juhtimissüsteemi etappe rakendada. Veebimaterjalis esitletakse konkreetseid meetodeid, mida on projekti NEW BRIDGES käigus katsetatud ning mis on seotud järgnevalt loetletud teemadega. Kuidas teha sidusrühmade analüüsi? Milliseid kaasamismeetodeid on võimalik kasutada? Kuidas korraldada sidusrühmade koosolekuid? Kuidas saada teada inimeste seisukohti? Vastuseid neile küsimustele võib leida aadressil www.urbanrural.net.

6

POLIITIKASOOVITUSED

SISSEJUHATUS

Selleks et Läänemere regioonis õnnestuks luua atraktiivseid ja konkurentsivõimelisi piirkondi, ei piisa ainult omavalitsuste ja mitmesuguste valdkondlike asutuste koostööst. Lisaks eeldab see erinevate valitsemistasandite poliitiliste eesmärkide sujuvat ühendamist Euroopa Liidu tasandist kuni kohaliku tasandini välja.

Läänemere regiooni valitsemistasandite ja -süsteemide tegevuse tõhususe ja läbipaistvuse parandamiseks tuleb täpselt määratleda erinevate valitsemistasandite rollid ja volitused. Vaja on tõhusat tuge ja töövahendeid, et rakendada ülalt alla suunatud strateegiat ja poliitilisi eesmärke piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Samavõrd tähtis aga on jätta piisavalt ruumi rohujuuretasandilt lähtuvatele algatustele, mis võimaldavad arvesse võtta kohalikke tingimusi. Sellega seoses võivad elanikud välja töötada uuenduslikke ettevõtmisi oma elukvaliteedi parandamiseks.

Käesolevas peatükis esitatakse poliitikasoovitused kolme erineva tasandi jaoks: makroregioon, riik ja linna- ja piirkond. Nende soovituste aluseks on projekti NEW BRIDGES käigus saadud kogemused tööst projektipartnerite linnapiirkondades, aga samuti riikidevaheline koostöö valdkonna mitmete organisatsioonide, ekspertide, sidusrühmade ja teadlastega, lisaks kirjalikud poliitikadokumendid, kirjandusallikad ja teaduspublikatsioonid.

MAKROREGIONAALSE ÜHTSUSE JA TASAKAALUSTATUD RUUMILISE ARENGU SAAVUTAMINE

VAJA ON:

- Propageerida elukvaliteedi kontseptsioonist lähtuva ruumilise planeerimise ja poliitilise otsustamise ideed kõigil valitsustasanditel: EL, riik, piirkond ja kohalik.
- Rõhutada linna ja maa koosmõju tähtsust ELi järgmises programmitöö perioodis ning vajadust leida tõhusaid vahendeid territoriaalse ühtsuse tugevdamiseks linnade ja neid ümbritsevate maapiirkondade suhete tihendamise abil.

- Seostada uutes ELi strateegiates ja poliitikates omavahel tugevamini linna- ja maaelupoliitika, rõhutamise nende alade positiivse koosmõju tähtsust.
- Kasutada tõhusamaid meetodeid ning eraldada vahendeid kavandatud makroregionaalsete strateegiade rakendamiseks ning neile kodanikuühiskonna toetuse saamiseks.
- Edendada komplekssete ruumilise arenduse strateegiade kasutamist linnapiirkondades, kaasa arvatud nende sisse kuuluvates maapiirkondades, väikelinnades ja linnades.
- Luua soodsad tingimused uute territoriaalsete partnerluste ja koostöö tekkimiseks, näiteks linna ja maa koostöö suurema rahastamise abil.

KESTLIKUD, KONKURENTSIVÕIMELISED JA KOOSTÖÖALTID RIIGID

VAJA ON:

- Propageerida osaluspõhiste planeerimismeetodite kasutamist ja selliste riiklike õigusaktide väljatöötamist, mis võimaldaks paremini ära kasutada kodanikuühiskonna rohujuuretasandi algatusi ning taga da üksikisikute suurem motivatsioon oma oskuste ja ressursside kasutamiseks ühistes huvides.
- Tugevdada mitmetasandilist valitsemist, andes ruumilises arenduses võimalusi otsuste vastuvõtmiseks keskmisel ja kohalikul tasandil.
- Toetada pikaajaliste komplekssete piirkondlike strateegiade väljatöötamist, eriti maakasutuse, elamu-majanduse ja liikumisvõimaluste ning teenuste planeerimise valdkondades.
- Võtta vastu riiklikud õigusaktid, mis toetavad funktsionaalsete linnapiirkondade jaoks suuremate teenusealade loomist, soodustades omavalitsusüksuste piiride üleseid teenuseid.
- Soodustada riiklikult erinevate omavalitsuste vahelist koostööd, andes nende käsutusse neutraalseid koostööplatvorme, täiustades õigusakte ning seostades omavahel paremini riiklikud linna- ja maaelu arendamise poliitikad.
- Toetada tõhusaid meetodeid kontrollimatu valglinnastumise vähendamiseks, näiteks kogu linnapiirkonda hõlmav maakasutuse planeerimine ning piirkondlike asutuste rolli tugevdamine omavalitsuste maakasutuse suunamisel ja kontrollimisel, samuti ennetavate konsultatsiooniteenuste pakkumine elanikele, kes soovivad ehitada väljaspool planeeringuala.

DÜNAAMILISTE, ATRAKTIIVSETE JA ÜHTSETE LINNAPIIRKONDADE LOOMINE

VAJA ON:

- Propageerida naaberomavalitsuste vahelist koostööd funktsionaalsete piirkondade tugevdamiseks, sest praegusel ajal omavalitsuste ees seisvaid probleeme nagu kliimamuutused või kontrollimatu valg-linnastumine ei ole võimalik lahendada ilma kogu linnapiirkonda hõlmava suurema koostöötä.
- Kustutada ruumilise planeerimise strateegiates linnade ja neid ümbritsevate alade vahelised piirid, rõhutades selliste linnapiirkondade sisese koostöö mitmetahulisust.
- Luua uusi ja arendada edasi olemasolevaid meetodeid ja praktikaid, mis toetavad sidusrühmade ja elanike kaasamist. Lisaks tuleks siin erilist tähelepanu pöörata neile isikute rühmadele, kes võivad planeerimisprotsessist kõrvale jääda.
- Otsida ja katsetada uusi ja tõhusamaid võimalusi kodanike kaasahaaramiseks, võimaldades neil ühise lüüa uusi üldkasulikke ressursse, näiteks naabruskonnakomiteede, kogukonnaprogrammide, avalike koosolekute võimaluste jms abil.
- Propageerida ruumilises planeerimises üksikisikute seisukohti arvestavaid „pehmeid“ väärtusi ja töövahendeid, et paremini arvesse võtta piirkonnas elavate inimeste vajadusi. Sellega parandatakse elanike elukvaliteeti ja linnapiirkonna üldist atraktiivsust.
- Tugevdada koostööd ning eraldada rohkem vahendeid selleks, et leida uusi ja uuenduslikke võimalusi teenuste ja ühistranspordi korraldamiseks maapiirkondades, ühendades avaliku ja erasektori teenuseid aktiivsete avaliku ja erasektori partnerluste abil. Näiteks võib pakkuda tellitava bussi teenuseid ning paindlikumaid võimalusi avaliku ruumi kasutamiseks.
- Töötada välja linnapiirkonna erinevaid haldusvaldkondi paremini siduvad juhtimissüsteemid, et soodustada koostööd ning parandada ja suurendada valitsemissüsteemi läbipaistvust.
- Otsida linnapiirkonnas aktiivselt uusi alasid, kus oleks võimalik korraldada elamumajandust, liikumisteid ja teenuseid üle naaberomavalitsusüksuste piiride.

LISA – ELI POLIITIKADOKUMENDID

Läänemere piirkonna strateegia tegevuskava (2010),

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/baltic/documents_en.cfm#1

Roheline raamat territoriaalse ühtekuuluvuse kohta. Territoriaalse mitmekesisuse muutmise Euroopa tugevaks küljeks (2008),

http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/paper_terco_en.pdf

Euroopa ruumilise arengu perspektiivid, Euroopa Komisjon (1999),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_en.htm

Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegia – Euroopa Komisjoni teatis (2009),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_en.pdf

Investeering Euroopa tulevikku: viies aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta (2010),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr_en.pdf

Euroopa säästvate linnade Leipzigi harta (2007),

http://www.eu2007.de/en/News/download_docs/Mai/0524-AN/075DokumentLeipzigCharta.pdf

Eli territoriaalne tegevuskava aastani 2020 – konkurentsivõimelisema ja jätkusuutlikuma mitmekesisest piirkondadest koosneva Euroopa suunas (2011),

<http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf>

LISA – KIRJANDUS

Läänemeremaade Nõukogu säästva arengu strateegia aastateks 2010–2015 (2011),

<http://www.cbss.org/Environment/creating-a-sustainable-baltic-sea-region>

Engage your stakeholders. Stakeholder involvement toolkit for local authorities (2009),

<http://www.matruschka-project.net/index.php/matr:toolkit>

Ensuring quality of life in Europe's cities and towns. Tackling the environmental challenges driven by European and global change (2009),

<http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns>

Platform for the managing urban Europe initiative – Integrated management system.

<http://www.localmanagement.eu/>

NEW BRIDGES- Strengthening of Quality of Life through Improved Management of Urban Rural Interaction Conceptual Paper (2009),

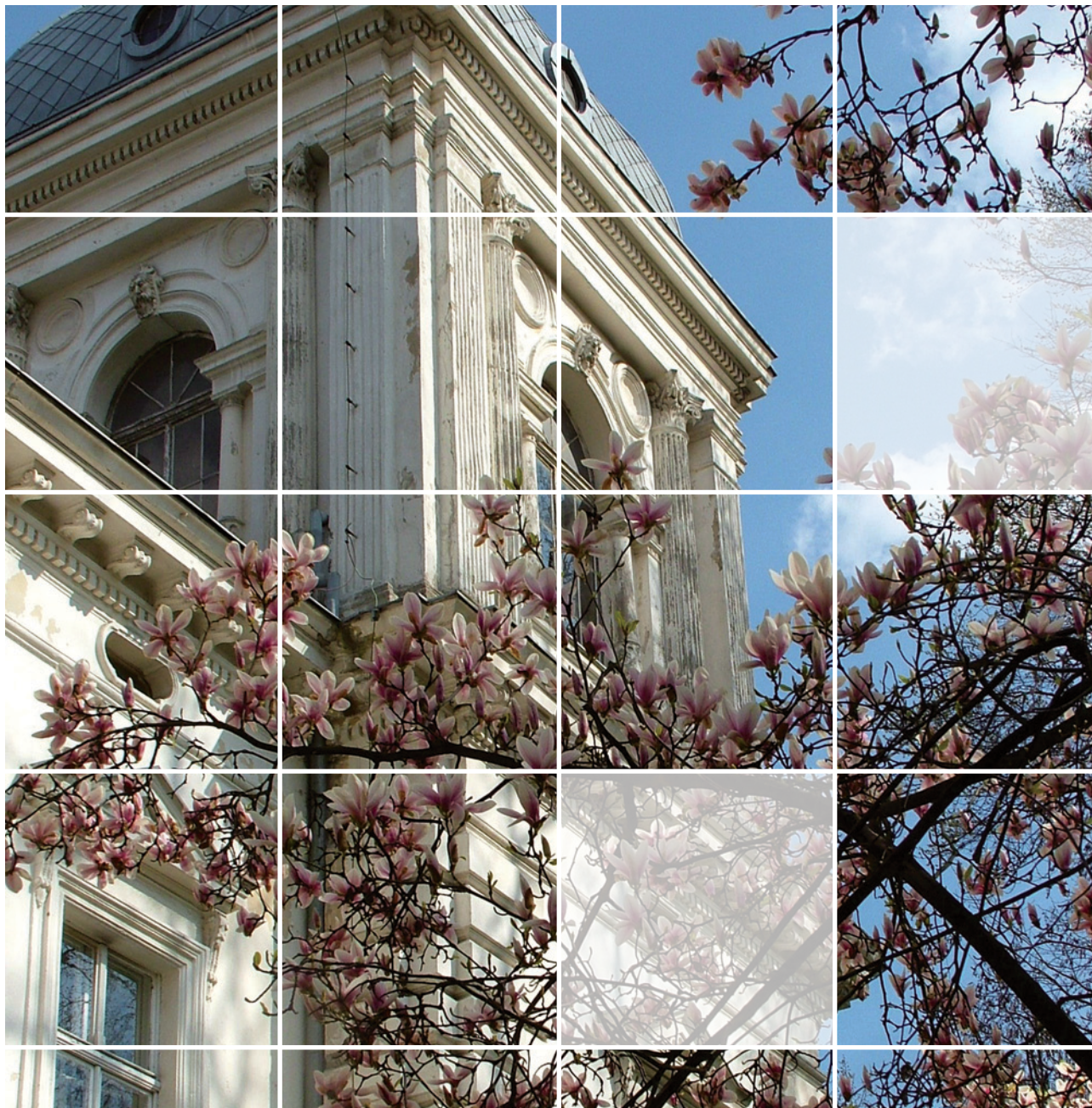
http://www.urbanrural.net/index.php/ur:outputs_0

Urban and rural narratives and spatial development trends in Europe (2010),

http://www.eu-territorial-agenda.eu/Related%20Documents/ES_100623_URBAN_RURAL_ENG.pdf

VASAB Long-Term Perspective for the Territorial Development of the Baltic Sea Region (2010),

http://www.vasab.org/conference/upload/dokumenti/vasab_ltp_final.pdf

FOTOD:

Jose AS Reyes/Shutterstock (kaas), Boris Sosnovyy/Shutterstock (lk 4), Urmas Lauri/Hiiumaa (lk 5, 7), Maija Rusanen (lk 6, 12, 22, 27, 30, 37, 39), Eduard Stelmakh/Shutterstock (lk 9), Nordregio (lk 10), Zemgale Planning Region (lk 15), Andrey Pavlov/Shutterstock (lk 16), Kirsi-Marja Lonkila (lk 19, 23, 29, 32, 36), Pekka Salminen (lk 21, 28), Lower Silesia (lk 24, 35, 44), Just2shutter/Shutterstock (lk 26), Petr84/Shutterstock (lk 31), Tatiana Popova/Shutterstock (lk 38)

Me elame piirkondadest koosnevas Euroopas. Ülemaailmses konkurentsivõitluses uute ettevõtete, maksumaksjate ja turistide pärast ei suudaks omavalitsused üksinda toime tulla. Edu saavutamiseks ja atraktiivsete piirkondade loomiseks on vaja omavalitsusüksuste piire ületavat koostööd, mis hõlmaks nii linna- kui ka maapiirkondi.

Inimeste kõrge elukvaliteedi ja heaolu võimaldamine on Euroopas atraktiivsete ja konkurentsivõimeliste linnade ja piirkondade väljakujundamise põhielement. Sellega seoses on kõige tähtsam linnade valmisolek võtta kuulda oma elanike, ettevõtete ja muude rühmade arvamusi ning võimaldada neil otsuste tegemises osaleda, et kujundada ühiselt paremat ühiskonda.

Elanike elukvaliteedi paranemist ei saa aga jätta juhuse hooleks. See on võimalik ainult pideva meeskonnatöö ja ühistegevuse korral. On aeg, et me üksikisikute, omavalitsuste ja üldisemalt ühiskonnana teeksime vajalikud jõupingutused hea ning jõuka elujärje saavutamiseks.